Poštnina plačana v gotovini. Maribor, sobota 15. oktobra 1938 Štev. 36. Leto I.

Cena 1·50 din

Edinost

Uredništvo in uprava: Maribor, Kopališka ul. 6 - Tel. 25-67 - Izhaja vsako soboto
Velja letno 36 din, polletno 18 din, četrtletno 9 din, za inozemstvo letno 50 din
Rokopisi se ne vračajo - Pošt. ček. rač. 11.787 Mariborske tiskarne d. d. Maribor
Oglasi po ceniku

Narodni problem bomo pravilno rešili, če bomo razumeli, da bomo tembolj narodni, čim bolj bomo človeški. T. G. Masaryk.

VERA V ZMAGO DUHA

nad nasiljem, vera v končno zmago pravice in resnice je bila v zadnjih tednih postavljena pred trdo preizkušnjo. Mnogo jih je med nami, v katerih se je ta vera močno omajala, ali celo porušila, vsi pa smo se vpraševali po trdnih temeljih, ki so po neurju zadnjih dni, ko se je v Evropi barantalo z mirom in vojno ter kupčevalo s tujimi pokrajinami in pogodbami, še ostali.

Načela enakopravnosti narodov, načela samoodločbe so se izigravala kakor morda še nikoli, odkar so jih pričeli proglašati v Evropi kot višek pravičnosti in prvi pogoj za mirno, ali vsaj znosno sožitje med narodi. Izkazalo se je, da imajo vsa ta načela svojo upravičenost in moč le tedaj, če jim daje surova sila svoj poudarek.

Mnogo lepih besed smo slišali v tem času, mnogo svečanih izjav, mnogo navdušenja in ogorčenja, toda nikogar ni bilo, ki bi vse te lepe besede podprl z dejanji, ki bi za vsa ta lepa načela tudi nekaj storil.

Ni čuda, če jih je toliko, ki so zdvomili in obupali. Ni čuda, če jih je toliko, ki so prepričani, da je vsak boj za resnico in pravico odveč, da je že v naprej obsojen na neuspeh, da pač živimo v dobi, ko je »resnica pes, ki ga je treba izbičati in napoditi v hišico, da lahko sedi gospa laž na toplem in smrdi«, kakor bi rekel nesrečni kralj Lear.

Pred dnevi sem govoril s starim in izkušenim vzgojiteljem. Dejal je, da ga je sram stopiti pred mladino, saj ji ne more dati nobene vere dobro in lepo, saj ga življenje vsak dan postavlja na laž, vsak dan vidi mladina, kako malo se poštenost, pravičnost in vse te lepe čednosti »izplačajo«. Ta vzgojitelj je imel že bele lase in skozi njegove roke je šlo že nešteto mladih ljudi. Dobro sem ga razumel.

Toda kljub vsemu ni imel prav. Saj ni treba, da se zmaga zdravih in poštenih načel že takoj spozna. Saj ima zgodovina čas. Mnogo več časa, kakor vsak do med nami, ki hitimo skozi življenje in se komaj utegnemo ustaviti ter se ozreti nazaj. In prav to je danes potrebno. Potrebno je, da se ozremo nazaj,, da pogledamo in obrnemo nekaj listov zgodovine nazaj. Videli bomo, da je šlo človeštvo že skozi mnogo težje in strahotnejše izkušnje, ki jih je vse zmagovito prebredlo.

Po evropski zemlji so se podili rodovi velikih zavojevalcev, ki so gazili v krvi in nasilju, ki so uničevali pridobitve človeštva, danes se še niti njihovega imena ne spominjamo. Prešli so, kakor preide in skopni sneg vsako pomlad, zemlja, tista zemlja, ki jo že tisočletja obdeluje evropski kmet in kmet sam pa sta ostala in bosta ostala, kljub pogodbam in sporazumom ljudi, ki v svoji veliki vnemi morda celo pozabljajo, da živi na tistem kosu zemlje, ki so ga prav kor prodali, človek, ki hodi za plugom ali streže strojem. In ta človek, ki se včasih niti zavedal ni kupčij, ki so jih v davnih časih delali z njim in njegovo zemljo, ta človek je bil že tedaj tisočkrat močnejši od vseh tistih, ki so odločali o njegovi usodi, ker je ostal, ko je vse druge odpihnil čas.

Danes se ta človek za plugom in pri stroju pričenja zavedati. Čez ramena velikih diplomatov se sklanja in zasleduje njihovo delo. Kadar pa bo vzel sam svojo usodo v roke, ko ne bo več dovolil, da bodo o njem odločali drugi, ki so jim življenske potrebe in življenski način tega človeka bolj tuji kakor Indija Koromandija, v kateri vse življenje živijo, tedaj se bo izpolnila tudi naša vera v pravico in resnico ter v boljšo, svetlejšo bodočnost.

Morda se nam bo ta naša trdna vera že prav kmalu izpolnila, morda pa bomo morali še dolgo čakati. Toda to ni važno, saj čas pri tem ne igra posebne vloge, važno je samo, da ostane naša vera. Če bo ta naša vera trdna in neomajna, se nam ni bati ničesar in zmirno samozevestjo smemo gledati v bodočnost, ker vemo, da mora priti tudi naš čas. čas delavcev in kmetov.

Čez pičla dva meseca nas bodo klicali pred volilne komisije. Mnogo je med nami takih, ki bodo tokrat imeli prvič priliko, da izpolnijo svojo državljansko dolžnost. Iskreno jim želimo, da bi imeli dovolj moči in vere v dobro, da bodo lahko ravnali po svoji najboljši vesti.

jad.

Dobra javna uprava

upošteva javne potrebe in javno mnenje

Ko kaj zahtevamo, ne pretiravajmo!

Državljani zahtevajo od javne uprave včasi več, kakor je upravičeno in javni upravi mogoče storiti. Zgodi se pa tudi, da se za javne zadeve premalo zanimajo in se zato javni upravi ni baš treba preveč starati za kakšno »javno mnenje«, ki sploh ne prihaja od naroda in iz naroda z dovolj odločnim poudarkom. Nesrečna dežela, čije uprava se ne bi zmenila za javne potrebe ne za pravo javno mnenje o nalogah za blagor občestva. Marsikod po svetu pa je tako.

Vemo in vidimo, da se naša oblastva zanimajo za potrebe ljudstva in tudi rada poslušajo glas naroda. Dobro oblastvo pretehta javne pobude in zahteve ter jim skuša zadostiti. Koristne pobude lahko dajejo tudi dobre novine. Slabe novine, ki niso glasnik naroda, marveč so glasilo samo kake politične stranke ali samopašne svojati (klike), pa o javnih vprašanjih prav za prav nikoli iskreno, ne dovolj stvarno ne razpravljajo, ker venomer napeljavajo motno vodo na svoj mlin. To ni delo za obči blagor. To je delo samo za osebne in strankarske koristi.

Neizmerno so nam že škodovali zagrizeni strankarji v občinski, deželni in državni upravi ter drugod. Vsiljivi domišljavci. Povsod vidijo samo sebe, da se nesramno okoriščajo, ali pazijo samo na svojega »političnega nasprotnika«, da ga, morda nevarnega tekmeca, strastno preganjajo in zatirajo. Za stvar in za stvarnost so slepi in gluhi. Če treba, se spretno potuhnejo. Pa govorijo kaj radi tudi o »bratstvu«... Lastno delo hvalijo, čeprav bi mogli že sami spoznati, da nič ne velja ali je le malo vredno, ali je celo škodljivo za splošnost. Tako slepijo in varajo svet s svojo drzno nesramnostjo, zlorabljajoč svojo prigoljufano »politično moč in veljavo«. Od druge, »nasprotne« strani naj pridejo še tako dobre in splošno koristne pobude, taki ljudje jih omalovažujejo, zametujejo in pobijajo samo zato, ker niso z njihovega zeljišča. — Zastopniki hlapčevskih slepcev.

Vsaka pametna vladavina (režim) črpa mnoge dobre pobude iz javnosti in jih upošteva. Včasi ji kaj spodleti, pa zopet popravi. Njeni neposredni svetovalci so v glavnem narodni poslanci. Pa tisti razni »svetniki«. **Srečen narod, ki ga zastopajo in vodijo pošteni, plemeniti, res nesebični ljudje!** Koliko lažje je potem uspešno vodstvo javnih poslov! Kar pa od javne uprave zahtevamo, naj bo utemeljeno in izvedljivo!

Mislimo, da so utemeljene in izvedljive neke želje. obenem javne potrebe in zahteve, ki jih tu navajamo ali deloma ponovno in samo na kratko naštevamo. Ne dvomimo, da jih odločilni činitelji sprejmejo tako dobro, kakor so dobro mišljene, in sicer:

Preskrba naroda s kruhom ni urejena. Kruh je predrag, ali preslab, ali pa so hlebci premajhni.

Sladkor bi naj bil ljudsko hranivo, pa ni, ker stane mnogokratnik svoje resnične vrednosti in ga narod ob nezadostnem zaslužku ne more kupovati. Posledica: obče škodljivo tihotapstvo, ki niti tihotapcu samemu trajno ne koristi, in pomanjkljiva prehrana naroda. Potrošek sladkorja bi se lahko popetoril, podesetoril brez vsakršne zgube za javno blagajno. Nasprotno.

Petrolej je dražji ko bencin.

Naša proizvodnja vžigalic služi še naprej tujcu, dasi smo mu posojilo z obrestmi vred baje že zdavnaj vrnili. Ko pri mnogoterih drugih rečeh — n. pr. pri bogatih zakladih iz naše, z lastnim znojem in krvjo prepojene zemlje — smo tudi glede vžigalic sužnji brezobzirnih in nenasitnih mednarodnih bogatašev, ki žive deloma tudi med nami — v narodni državi — in nam zelo odločilno krojijo usodo.

Soli je v naši državi dovolj, pa je predraga in jo povrh po nepotrebnem uvažamo. Naš revež »nima niti za sol«...

Smo pravi bogatini s premogom in vendar t[illegible] revni, da ga bojda moramo celo uvaž[illegible]. Za delničarje premogovnikov to ni važno, ker imajo nekateri delnice tu in tam. Naš premogar z družino pa si preganja glad po domači »beli cesti«.

Venomer preganjamo in zatiramo jetiko, pa je nič ne zatremo. Saj se še vedno bolj zajeda v narod, ker nočemo videti vzrokov te ljudske morilke. Prvo: odprava vzrokov bolezni. Drugo: ustanovitev zdravilišč, ki jih bo potem sploh manj treba.

Med čisto prve dolžnosti javne uprave spada tudi smotrna odprava brezposelnosti, ki rodi povsod toliko zla in gorja.

In tako dalje. In tako dalje.

Naša javna uprava je storila že marsikaj dobrega. Vemo, da vsega ne zmore, ker je treba precej časa za to. **In več vsestranskega zaupanja z dobrim javnim mnenjem.** Gornje stvari in že tisočkrat dane pobude so pa take, da jim je večinoma mogoče zadostiti malo ne v 24 urah.

Andrej Žmavc.

Zadovoljneži in nezadovoljneži

Nobena novost ne bo, če zapišemo, da sta na svetu ne samo dve vrsti ljudi, temveč da jih je še mnogo več. Imamo jih idejno razprte v najrazličnejše tabore, ki se gledajo drug drugega kakor ovca in volk, imamo dalje še pobarvane, od črne do rjave barve i. sl., ki so vsakdo za sebe zopet razcepljeni v toliko smeri, kolikor glav; enotnosti ali edinosti nikoder ni. Še tam, kjer izgleda vsaj na zunaj neka edinost, imamo pričakovati vsak čas razsulo. V glavnem pa bi imeli zaznamovati v človeškem življenju zares samo dvoje vrst ljudstva: zadovoljneže in nezadovoljneže.

K prvim štejemo vse tiste, na katere je pogledal ljubi Bog z milostnim pogledom. Obdaril jih je z bogastvom, z udobnim življenjem od mehke obleke do najmehkejše avtomobilske vožnje in jim posipal na debele, dobro hranjene glave čim manj skrbi. To so zadovoljni tipi, ki imajo razen bogatih virov še mnogo časa, s katerim za sport (ker nekaj delati je treba!) rešujejo celo socialna in nacionalna vprašanja.

Razen bogato donosnih tvornic kapitala posedujejo še gotovo porcijo pripravljenosti, sprejemati vase kulturne dobrine, kolikor je mogoče ž njimi dosegati denarne cilje ali važne položaje v človeški družbi. Tako jemljejo v zakup nacionalne in verske ideje, a če se da, se udinjajo celo delavstvu za voditelje, dočim kmetom itak že po svoji mili volji komandirajo. Tako so ti srečneži vsestransko preskrbljeni z materialnim in moralnim blagom, večno sede trdno na oblasti, v dobi demokracije so vodili za seboj zaslepljene mase; a ko so le-te spregledale, obrnivši jim vsem po vrsti hrbet, so ustvarjali z brigo čuvanja reda v deželi mogočne diktature, ki ne poznajo šale, kadar kani kdo nezadovoljnih izraziti svojo voljo ali svoj dvom.

Manjšini zadovoljnežev — zakaj zadovoljna je od pamtiveka že samo manjšina! — stoji nasproti ogromna množica nezadovoljnih, ki zro v bodočnost z blodnimi očmi, morda še sanjajoč o sreči, ali verujoč le v nje pravličnost. Vse črno je ljudi, glava pri glavi, telo pri telesu, gmota poleg gmote — to je narod. Narodi so nezadovoljni in še tako goreče in bobneče besede zadovoljnega vodje ne morejo prevpiti groznega molka, kakršen bobni iz zaprtih ust in steklenih oči množic, ki prezirajo vsako usmiljenje. Nacionalne fraze niso nikoli ogrevale, če niso bile oblečene v dejansko ljubezen. Tudi verske krilatice, izvirajoče iz golega besedičenja, so neučinkovita komedija naše sodobnosti, v kateri hoče zadovoljnež igrati, da bo nezadovoljnež plesal. Ne, nezadovoljnežu je te zabave dovolj: prišel je čas, ko je zorenje naroda v politično zrelost dokončna. Zaman je vsak napor, da bi spremenil situacijo; nezadovoljno ljudstvo je enotno organizirano, organizirano brez priprav in brez agitacijskih sredstev, organizacijo pa je izvedel v mnogih primerih glad in pomanjkanje, ki je obiskovalo domove, ne oziraje se ali si bele, modre, rdeče, rjave, zelene ali črne barve.

Dasi na videz ni videti boja in je več ali manj po vsem svetu mir, je vendar čutiti grozečo nevarnost vojne v zraku. Ali samo čutiti jo je. Zakaj če se bo sprožila iskra, ni dvoma, da bo prva zgorela na svojem bahatem prestolu — zadovolnost. In nje drobci se bodo razlil v molčečo gmoto. Le kdo bo to sprožil?

Novi p. n. naslovniki, ki prejmejo list na ogled, naj ga izvolijo takoj naročiti - zadostuje dopisnica - ali vrniti!

Volili bomo

Dne 10. oktobra je ministrski svet pod predsedstvom dr. Milana Stojadinovića na predlog notranjega ministra sklenil predlagati kralj. namestništvu razpust narodne skupščine ter nove volitve v parlament za 11. december letošnjega leta. Vladni seji sta že prisostvovala dva nova ministra, ki ju je vlada pritegnila: minister Svetislav Hodžera, znan po tzv. bristolski akciji in kot ustanovitelj Jugoslovanske narodne (ne- JNS) stranke ter minister Ante Maštrović, ki je še pred nedavnim prestopil iz JNS v JRZ. Prvi je minister brez listnice, drugi pa minister za telesno vzgojo naroda.

Povejte prijateljem „Edinosti“, da dobivajo list - začenši s številko 28. od 20. VIII. 1938. - samo tisti, ki so ga naročili in plačali, ali pa se pismeno obvezali, da bodo naročnino poravnali ob določenem roku! Medtem izišle številke še lahko dobijo, dokler je zaloge.

Uprava.

7 dni domačih vesti

* **9. oktobra** se je vsa Jugoslavija spominjala svojega mučeniškega kralja, ki je pred štirimi leti pal na polju miru in sprave med narodi. Prav v današnjih težkih časih, ko je bil svetovni mir tako nevarno ogrožen, nam je bilo še prav posebno hudo, da ga ni več med nami. Njegova poslednja volja nam bodi sveta: Čuvajmo Jugoslavijo!

* **Nj. kr. vis. knez namestnik Pavle** je napredoval do divizijskega generala.

* **Beograjski dnevnik »Pravda«**, ki je bil pred tedni ustavljen, je pričel zopet izhajati. V prvi številki prinaša na prvi strani slike ministrskega predsednika dr. M. Stojadinovića, notranjega ministra dr. A. Korošca, prometnega ministra dr. M. Spaha in ministra brez listnice Svetislava Hodžero.

* **Omejitve zborovalne pravice**, ki jih je v zadnjem času proglasil notranji minister radi napetega političnega položaja v Evropi, so zopet ukinjene. Odslej veljajo za vsa zborovanja, shode itd. zopet stari policijski predpisi, ki jih predvideva zakon o zborovanjih.

* **Jugoslavija dobi poslaništvo v Čile.** Izredni poslanik v Santiagu bo bivši generalni konzul dr. Filip Dobrečić.

* **Dr. Gustav Gregorin** iz Ljubljane je imenovan za senatorja.

Velika narodna, kmetsko - mladinska manifestacija v Celju za nedeljo 16. oktobra t. l. odpovedana.

* **Letos je preteklo 18 let od plebiscita,** pri katerem smo izgubili Koroško, čeprav se je večina prebivalstva južno od Drave izrekla za Jugoslavijo. Vzrokov za naš poraz je bilo več. Že princip plebiscita sam je absolutno pravičen le tedaj, kadar gre za dva naroda, ki sta si po gospodarski sili in po kulturni ravni enaka ter le pri popolnoma nepristranski komisiji. Pri tem je treba upoštevati, da je imela mednarodna komisija interes, da ostane mala Avstrija življenja zmožna tvorba. Zato so pripustili tudi nekaj izključno nemških okrajev v volilno cono in tik pred plebiscitom odprli mejo nemškim agitatorjem, ki so imeli poseben uspeh z dvema gesloma: z jamstvom večjih demokratskih pravic so si pridobili delavce, s propagando proti obvezni vojaški dolžnosti, ki je tedanja Avstrija ni poznala pa so si pridobili kmeta. In tako se je tudi mnogo Slovencev odločilo za republiko Avstrijo. Naše misli so še danes pri njih in s toplino spremljajo njihova stremljenja po ohranitvi svoje narodnosti.

* **Dr. Dragoljub Jovanović,** poleg Joce Jovanovića voditelj bivše zemljoradniške stranke, je bil v Beogradu aretiran, ker je pripravljal protizakonite letake.

* **Za jugoslovanske volitve** se že vsi pridno pripravljajo. Vršijo se celo pogajanja med Združeno opozicijo in JNS.

* **Cene kruhu so se znižale.** Beli kruh 60 dkg po 4.25 din, hleb 90 dkg pa 4 din; polbeli kruh 3.85 din kilogram ali hlebec od 104 dkg 4 din; črni kruh kilogram 3.60 din ali hlebec 111 dkg 4 din. Fino pecivo bodo prodajali po istih cenah ko doslej. Za peko domačega kruha bodo stranke plačevale od 2.50 do 3 din.

Češkoslovaška se preureja

VPRAŠANJE PREDSEDNIKA.

Po ustavi se mora izpraznjeno predsedniško mesto čim preje zasesti. Mnenja med češkoslovaškimi parlamentarnimi krogi glede roka volitev so še zelo deljena. Nekateri zahtevajo takojšnje volitve, drugi pa hočejo počakati, da dobi Češkoslovaška svoje dokončne meje in svoj dokončni zunanjepoltični in notranje politični obraz. Med kandidati se omenja za sedaj že precej imen.. Poleg senatorja češkega agrarca Berana se v zadnjem času mnogo omenja zlinskega »kralja čevljev« Jana Bato, ki se že dalje časa zavzema za to novo t. zv. realistično smer v zunanji politiki, za prijateljske odnose s sosednjimi državami, s katerimi mora priti do gospodarskega sodelovanja. Levica se tej kandidaturi še ustavlja, češ, da bi ta usmeritev pomenila poleg gospodarske tudi politično podjarmljenje Češkoslovaške.

ZUNANJA POLITIKA.

Pod zunanjim ministrom dr. Chvalkovskym se sedaj češkoslovaška zunanja politika počasi preusmerja. Chvalkovskega obiski v Rimu in Berlinu so po mnenju svetovnega tiska več kot vljudnostnega značaja. S to novo zunanjo politiko, s približanjem osi Rim — Berlin se Češkoslovaška približuje tudi zunanje politični smeri Jugoslavije, saj hodi Chvalkovsky ista pota kakor jih je pred njim šel tudi naš ministrski predsednik in zunanji minister dr. Milan Stojadinović.

NOTRANJA POLITIKA.

Tudi notranja politika se počasi oddaljuje od prejšnjih zapadno evropskih demokratičnih načel. Po listih agrarne stranke, ki bo kakor vse kaže v novi državi odločilna, je vedno več člankov, ki odklanjajo nemške in posebno židovske begunce iz sudetskega ozemlja, tu pa tam se že kažejo novi obrisi antisemitske in antimarksistične propagande, ki jo nemški komentarji navdušeno pozdravljajo. Sploh je opaziti, da je ostrina nemškega tiska proti Češkoslovaški že močno popustila, saj se vidi povsod, da se nova Češkoslovaška vedno bolj prilagaja novim prilikam.

GOSPODARSKA OBNOVA.

Čeprav Hitlerjeva Nemčija z zavzetjem Sudetskih pokrajin razen nekaj malega sirovin in seveda zmagovalske slave ni mnogo pridobila, je Češkoslovaška z njimi ogromno izgubila, saj so predstavljale te pokrajine z ostalo Češkoslovaško nedeljivo gospodarsko enoto. Nekdo je postavil primero: to je tako, kakor, če odsekaš komu obe roki in jih daš drugemu, ki si z njimi pač ne bo znal kdo ve kaj pomagati. Nova Češkoslovaška skuša vse kar je izgubila z intenzivnim delom nadoknaditi. Uvedla je celo prisilno delovno službo, ki naj zaposli posebno tiste, ki so z vojaško službo postali brez posla.

SLOVAŠKA AVTONOMIJA.

Zunanje politični položaj je prisilil Čehe in Slovake, da si svojo državo tudi na znotraj tako uredijo, da se tuje državi sovražne sile ne bodo mogle več posluževati morebitne nezadovoljnosti češkoslovaških državljanov ter jih izkoriščati v svoje namene. Med Čehi in Slovaki je prišlo po dvajsetih letih blodenj in nesporazumov do sprave. Slovaška je dobila popolno avtonomijo s samostojno slovaško vlado, katere sedež pa ne bo v Bratislavi, ki je preblizu nemške meje, ampak v enem izmed večjih slovaških mest. Sestavil jo je poslevodeči podpredsednik Slovaške ljudske stranke dr. Tiso, minister za Slovaško v osrednji praški vladi. Slovaška avtonomna vlada ima še štiri ministrstva: notranje (Durčanski SLS) prosvetno (Čarnak, SLS), gospodarsko (Teplanski, Slovaška agrarna stranka) finančno (ing. Žatko, Slovaška agrarna stranka). Slovaška narodna stranka, ki je tudi podpisala sporazum s Čehi, sicer ni v vladi, toda vodja stranke Vančo se je v parlamentu priključil SLS.

NEMŠKI KOMENTARJI

Zdi se, da se Nemci s to rešitvijo ne strinjajo popolnoma. Mesto zmernega Tise bi rajši videli Sidorja, ki je znan po svojih zvezah s Poljaki. O agrarcih trdijo po dunajskem slovaškem radiju, da so le zastopniki Čehov.

RAZPUST KOMUNISTIČNE STRANKE NA SLOVAŠKEM.

Prva naredba nove slovaške vlade je bil razpust komunistične stranke na Slovaškem in prepoved uvoza vsakršne komunistične literature. Komunisti so dobili pri zadnjih parlamentarnih volitvah na Slovaškem preko 200.000 glasov in so radi posebnega socialnega ustroja gospodarsko obubožane dežele precej naglo napredovali in tvorili SLS precej nevarnega tekmeca, ki se ga je sedaj na lahek način iznebila. Svetovni listi pišejo o tem koraku nove vlade na razne po večini svetovno nazorsko opredeljene načine. Nemški, italijanski in drugi listi, ki so več ali manj desničarsko usmerjeni, to naredbo izredno toplo pozdravljajo. V njej vidijo jamstvo za uspešen razvoj nove Češkoslovaške. Francoski in levičarski listi pa vidijo v tem prvi znak nemškega vazalstva, češ, da so se hoteli Nemci iznebiti svojih najneizprosnejših nasprotnikov na Češkoslovaškem. S tem, tako poročajo ti listi, je uničen tisti element, ki se je Nemcem postavil najbolj brezpogojno po robu.

POGAJANJA Z MADŽARI.

V Komarnu na Češkoslovaško-nemški meji se vršijo razmejitvena pogajanja med madžarsko vlado, ki jo zastopa zunanji minister dr. Kanya in med češkoslovaško vlado, ki jo zastopa dr. Tiso, kot predsednik klovaške vlade. Pogajanja radi prevelikih madžarskih zahtev, ki zahtevajo za celo Slovaško in Podkarpatsko Rusijo plebiscit, le počasi napredujejo. Doslej so se zedinili le na simbolično izpraznitev nekaterih obmejnih postaj na madžarski meji. Slovaki so odločeni, da vztrajajo pri svojih pravicah. Češkoslovaške čete na madžarski meji so še vedno v strogi pripravljenosti.

PODKARPATORUSKO VPRAŠANJE.

Tudi Podkarpatska Rusija je dobila svojo avtonomno vlado, ki jo je sestavil, ker je vodja Podkarpatorusov dr. Parkanj zaposlen pri pogajanjih z Madžari, poslanec Brodi, ki je obenem prosvetni minister. Notranje ministrstvo je prevzel Bačinskij, gospodarsko Bencik, zdravstveno in socialno politično dr. Vološin, pravosodno dr. Pjezčak. Zdi se, da bo tu še precej težav, kajti Poljska in Madžarska se s podkarpatorusko avtonomijo nikakor nočeta sprijazniti, ampak stalno zahtevata skupne meje. Temu se izmed evropskih držav posebno upira Romunija in seveda tudi Anglija, ki je izjavila, da že sedaj jamči za nove češkoslovaške meje.

7 dni po svetu

☐ **Bivši zunanji minister Velike Britanije A. Eden,** ki je tako ostro kritiziral politiko Chamberlainove vlade, se je v zadnjem času pričel potegovati za vlado narodne skupnosti, ki bi zastopala odločnejšo politiko.

☐ **Glavni urednik praškega dnevnika »Prager Tagblatt«** je izvršil samomor. Vzrok je bil težki položaj, v katerega so prišli demokratski Nemci v Češkoslovaški. List se bo združil s »Prager Presse«. Ostali nemški, posebno levičarski listi, bodo prenehali izhajati. Na njihovem mestu bo izhajal nov nemški demokratski dnevnik »Die Welt am Morgen«.

☐ **Brazilska vlada,** ki je zavrnila nemškega poslanika, hoče odpoklicati tudi svojega poslanika v Nemčiji, ker je prepričana, da je pri zadnjem uporu t. zv. »integralistov« sodelovala in pomagala neka evropska velesila.

☐ **Boji na Kitajskem** se nadaljujejo z izmenično srečo. Kitajci so dosegli velik uspeh pred Hankovom, kjer so v srditi bitki premagali Japonce in jih popolnoma uničili. Japonci pa so si opomogli in napredujejo z ladjami v notranjost dežele.

☐ **V Španiji** je prišlo do sporazuma glede prostovoljcev, ki v velikih množicah zapuščajo Španijo. Francoski listi pa poročajo, da kljub dogovoru prihajajo se dalje nove italijanske čete k Francu.

☐ **Italijansko-angleški razgovori** se zopet nadaljujejo.

☐ **V Palestini** se upora Arabcev vedno bolj širi. Angleži so morali nastopiti celo z letali. Del evropskega tiska dolži kot krivce tega stanja Italijo.

☐ **Radi napada na dunajskega kardinala Innitzerja** se je razvila v evropskem tisku precejšnja polemika. Nekateri listi poročajo, da je bilo ob tej priliki precej katoliških duhovnikov ranjenih. Gre za napad, ki ga je izvedlo nekaj mladih ljudi kot odgovor na pastirsko pismo nemških škofov, ki so kritikovali sedanje stanje v Nemčiji. Nekatera poročila celo vedo povedati, da je škof Innitzer v svoji palači zaprt, kar pa nemški listi odločno zanikajo.

☐ **Mednarodna nemško-češkoslovaška razmejitvena komisija** je sklenila, da se plebiscit ne bo vršil, ker odgovarjajo doslej zasedene meje tudi narodni meji.

☐ **Prostozidarske lože v ČSR** so se prostovoljno razšle.

☐ **Češkoslovaško-madžarska pogajanja** v Komornu so se razbila. Madžari se hočejo pritožiti pri velesilah, ker jim Češkoslovaška noče dati velikih mest.

☐ **V Podkarpatski Rusiji** je prišlo do spopadov med madžarskimi teroristi in orožništvom.

☐ **Francoski list** »Le temps« zahteva razpust parlamenta, ki ne odgovarja več razpoloženju francoskega naroda.

☐ **Po atentatu na bolgarskega šefa generalnega štaba Peljeva** je izvršila policija po celi Sofiji hišne preiskave, pri katerih so aretirali ogromno število političnih osumljencev.

☐ **Zanimiva anketa.** — Nek ameriški dnevnik je razpisal zanimivo anketo. Svojim čitateljem je stavil ta tri vprašanja: 1. Ali sta Francija in Anglija ravnali prav, ko sta proti Nemčiji popustili? 60 odstotkov je odgovorilo z »Da«, ostali z «Ne«. 2. Ali so bile nemške zahteve glede sudetskega ozemlja upravičene? 27 odstotkov »Da«, ostali »Ne«. 3. Ali je doseženi sporazum trajen ali pa predstavlja še vedno nevarnost za mir. V trajnost sporazuma je verovalo 42 odstotkov čitateljev, ostali so trajnost zanikali.

Nezaupanje med rešitelji miru

V zmagoslavno pijanost po monakovskem sporazumu, ki je zajela množice v Nemčiji in v občutek sproščenosti, ki je navdal evropske narode, se je že zgodaj oglašal dvom v trajnost in trdnost »nemškega miru«. Toda tedaj so s temi dvomljivci kaj hitro opravili: proglasili so jih po stari navadi za poklicne hujskače na vojno. Danes je teh »vojnih hujskačev« že čudovito veliko. Govorili so v parlamentih Velike Britanije in Francije in med nje se prištevajo ljudje kakor: Churchill, Eden, Atlee, Cooper in celo aktivni ministri kakor Simon. Pravo presenečenje pa je bilo za evropsko javnost, da je v trdnost monakovskega sporazuma zadvomil sam Führer.

Govoril je pri otvoritvi novega gledališča v Saarbrückenu. Tokrat se Češkoslovaške še dotaknil ni. Po začetnih formalnostih z običajnim navdušenjem je sprožil nekaj puščic v tiste svetovne občane, ki so molčali ob trpljenju 10 milijonov Nemcev pod tujo oblastjo, a se zavzemajo za vsakega zločinca v Nemčiji, ki ga kličejo na odgovornost. To je samo zato, ker zunaj v tujini še vedno vlada versaillski duh. Nato je poudaril, da se je vse dogajanje zadnjih dni moglo izvesti samo radi skupnosti nemškega naroda, radi narodnega oboroževanja in narodne obrambe ter radi zunanje političnih prijateljev, izmed katerih je odkritosrčen samo Mussolini. Kar se Velike Britanije in Francije tiče, je treba računiti z morebitnimi izpremembami v vladi. Če bi prišel na primer na vlado kak Duf Cooper, Eden ali Churchill bi prišlo gotovo do svetovne vojne, zato se mora Nemčija še bolj oborožiti in še bolj skrbeti za narodno obrambo. V Angliji še vedno vlada versaillski duh, ki hoče čuvati nad Nemčijo kakor guvernanta, kar pa Nemčija odločno odklanja.

Pri govorih nemških državnikov je svetovno javno mnenje že nekako vajeno presenečenj, kljub temu je vzbudil zadnji Hitlerjev govor v Angliji in Franciji pravi vihar. Tokrat se niso oglasili zgolj listi, ki so več ali manj svetovno nazorsko neprijazno razpoloženi proti nemškemu nacionalnemu socializmu, ampak celo sama strina »Times«, (to je tisti list, ki je prvi predlagal, da se sudetski kraji priključijo Nemčiji), »Daily Telegraph«, »Daily Mail«, »Morning Post« in dr. Vsi so si edini v odklanjanju tega govora. Govorijo o napadalnosti, o miru iz nasilja in se kakor »Daily Express« zavzemajo za obvezno vojaško dolžnost, ki bi nikoli ne bila tako navdušeno sprejeta, kakor sedaj. Vsekakor so te izjave po nemško-angleškem prijateljstvu zelo zanimive.

☐ **Iz Italije** bodo izgnali vse pod 65 let stare Žide, ki niso bili v vojni, oziroma niso že od začetka v fašistični stranki.

☐ **Vrhovni komisar za Palestino** je izdal proglas, v katerem pravi, da v bodoče Židje ne bodo več smeli v Palestino.

☐ Češkoslovaška vlada postopoma odpušča vojaštvo. Zdaj so poslali že dva lef nika mobiliziranega vojaštva domov

Tedensko zrcalo

Ekspozitura DNB v Ljubljani

Kakor nam javljajo iz poučenih krogov nemška časopisna agencija DNB v Ljubljani ne bo odprla podružnice, ker ji tega ni več treba. Njene posle bo prevzela »Straža v viharju«. V svoji zadnji (drugi) številki je pod naslovom »Evropa brez Kristusa« »Slovanstvo« — kje si? (beseda »Slovanstvo« pod ušesci!) že podala vzorec, nad katerim bo moral imeti marsikdo v Evropi pravo veselje. Poleg raznih izjav o dr. Benešu, ki se le po tonu še razlikujejo od tistih, ki smo jih zadnje tedne slišali v radiju ter nekaj verskih izjav, ki pa že stopajo v ozadje, je toliko zanimivega gradiva, da skoro ne vemo, kaj bi citirali. Naj navedemo le to mesto kot vzorec:

Češkoslovaška je, zapeljana od Moskve, dobavila orožja v rdečo Španijo in pustila svobodni razmah komunizmu!

Prav to, da je Češkoslovaška neke vrste zaloga komunističnega smodnika v srednji Evropi, je po spretni propagandi Nemčije, vso zahodno Evropo od obrambe Češkoslovaške odvrnilo.

Razen besed »po spretni propagandi Nemčije«, ki so gotovo pomotoma zašle sem, ko vendar vemo, da tu ni bilo nikake propagande, ampak sama zlata čista resnica, ki so jo agencije »sine ira et studio« zgolj zabeležile in po možnosti celo omiljevale, bi našlo to mesto pri vsem nemškem tisku popolno priznanje in se le čudimo, da še ni padlo kako odlikovanje za urednika, ki tako vestno vrši svoj odgovorni posel med nami Slovenci, ki v svoji zaslepljenosti še vedno pišemo Slovanstvo brez ironičnih ušesc in ki se še vedno kljub vsemu oklepamo tistih načel, ki so ustvarile Jugoslavijo in ki so jih izpovedovali naši veliki možje (med njimi je bilo tudi mnogo duhovnikov) še tedaj, ko ni bilo »Straže v viharju«, ampak so njen posel vršile razne »Tagespošte«, »Laibacherice« in drugi taki listi.

Optimizem

»Ničesar ni v postopanju nacionalno socialistične Nemčije, ali v Hitlerjevi knjigi »Mein Kampf«, kar bi opravičevalo optimizem.«

Tako je dejal britanski finančni minister Sir John Simon v spodnji zbornici.

Zunanje politični kandidati

»Samouprava« piše o vzrokih, zakaj se zunanja politika vlade loči od zunanjepolitičnih načrtov opozicije takole: »Vsaka skupina iz bloka sporazuma ima svoje kandidate za zunanjega ministra. Mačkovci dr. Krnjevića, dr. Trumbića in doktor Andersa; samostalci Vilderja; demokrati Grola, Milojevića in Cemovića, iz glavnega odbora: dr. L. Markoviča in dr. M. Ninčiča; zemljoradniki Jovana Jovanovića in dr. M. Gavrilovića; levičarji okrog Dragoljuba Barcelonca njega samega in Žika Balugdžića; JNS Jevtića, dr. Sojiča in Banjanina. Vsega skupaj samo — 15 kandidatov.«

Teh 15 zunanjepolitičnih kandidatov je vsekakor zadosten dokaz, da opozicija nima prav, ampak, da ima prav vlada, ki ima samo enega zunanje političnega ministra.

Nauk današnjih dni

»Jutro« piše v svojem uvodniku od nedelje: Danes, ko butajo valovi evropskih nevarnosti tudi ob našo Jugoslavijo in ko so dogodki pokazali, **da ipak zadnjih odločitev ne ustvarja mrtva sila in brezdušna moč, temveč duh nacionalne zavesti** (podčrtali mi) pa naj si bo v napadu ali obrambi, se vsem, ki nosijo katerokoli, če še tako skromno odgovornost in napredek in življenje našega naroda, postavlja neizbežna dolžnost zastaviti vse sile in vse delo za ojačenje nacionalne samozavesti celokupnega našega naroda. V svoji težki nesreči se ima bratska češkoslovaška republika zahvaliti le srečnemu naključju nasprotujočih si velikih interesov, da usodna odpoved nepremišljenih slovaških politikov nacionalnemu edinstvu države ni do kraja razbila in da se v Bratislavi in v Turčanskem Sv. Martinu ne bo vila zopet zastava starega gospodarja in zatiralca slovaškega rodu. Kdor pomisli, da bi v sličnem položaju Slovenci dali povoda za trditev, da jugoslovenskega naroda ni, ta si brez velike fantazije lahko predstavlja usodo naše zemlje.

Po »Jutrovem« mnenju okrnive Češkoslovaške ni odločila mrtva sila in brezdušna moč, ampak duh nacionalne zavesti v napadu, (ali celo v obrambi?) Popustitev napram slovaškim zahtevam pa bi bila Češkoslovaško prav gotovo do kraja razbila, da ni bilo srečnega naključja nasprotujočih si interesov.

Dr. Ante Radić v „Domu" iz l. 1901.

Priredil POČKOV:

Javno mnenje

So ljudje, ki ne poznajo teh dveh besed, dasi sta čisto naši. Še manj je takih, ki vedo, kaj ti besedi pomenita naši gospodi. Malo potrpite! Ko sem se že lotil posla, da vam razlagam vsakojake tuje besede, ki jih često čujemo pri naši gospodi, vam bom razložil tudi ti dve čisto domači besedi, pa ne radi njih samih, marveč radi njihovega pravega pomena.

Kaj je torej »javno mnenje«? — Recimo, sodišče obsodi obtoženca, »javno mnenje« pa ga zagovarja. Kaj pomeni to? To pomeni: sodišče je mislilo, da je ta človek kriv in zato ga je obsodilo, ves svet pa misli, govori in piše, da ni kriv. More pa se zgoditi tudi narobe, t. j. sodišče nekoga osvobodi in odreši, narod in ves svet pa ga obsodi, z drugimi besedami povedano: »javno mnenje« ga obsodi. To, kar ves svet — resnično ves svet — misli in kako sodi ali meni, to je »javno mnenje«.

Presodite n. pr. tole: Ako bi bile jutri volitve za zagrebško hrvatsko skupščino, bi dobili »madžaroni« največ glasov, njihovih ljudi bi prišlo največ v skupščino. Toda »javno mnenje«, t. j. ves hrvatski in mnogi tuji svet ve in misli in sodi, da je več hrvatskega naroda proti »madžaronom« nego za »madžarone«. Marsikateri »madžaron« tudi sam prav dobro ve, da ne bi nikdar videl zagrebške skupščine, ako bi njegovi volivci glasovali tako, kot to zahteva »javno mnenje«.

Pa še tole: Naletiš na človeka, ki se hvali, da je prvi poštenjak, in hoče imeti prvo besedo v narodu, da mu postane vodja, ves svet pa ve in govori, da je ničvrednež.

»Tako, javno mnenje je to, kar ‚svet govori'! Tega se jaz nič ne držim. Svet naj misli in govori, kar mu drago, pametni in pošteni ljudje na to nikdar ne pazijo. Kam bi prišli, če bi poslušali, kaj ‚svet govori'!«

Tako mnogi sodijo o javnem mnenju: kričijo na »resnično« javno mnenje, pišejo proti njemu, upirajo se mu in se ga — bojijo... Imajo li prav? Kaj mislite?

Nimajo prav. Resnica je, da pameten in pošten človek ne pazi, kaj poreče ta ali oni zavidljivec, kaj poreče ta ali ona babnica. Pa ima prav, da na to ne pazi, ker ta ali oni »nekdo« še ni javno mnenje. Ko pravijo: »govorijo se«, »čuje se«, »slišal sem«, to še ni javno mnenje. Vsakojake stvari se slišijo, vsakojako govorijo, tako in drugače, javno mnenje pa je samo eno.

Javno mnenje — to je tisto, kar je v duši naroda, to je tisto, kar je v njegovi zavesti.

Da boljše razumete, vam povem tole: Je stara beseda: **»Glas naroda — glas božji«** (ali latinski: vox populi — vox Dei). Z drugimi besedami: Kar narod hoče, to je volja božja.

Ali je to resnica? — Da, to je resnica, samo je treba tudi tu razlikovati. Ni »glas božji« vsako vikanje, vsaka buka in vsaka upora, čeprav vpije tisoče in tisoče ljudi: lahko vičejo za krivico. Pravi glas naroda se ne oglaša venomer in se redko čuje bučno. Pravi glas naroda ni vpitje in razgrajanje, nego glas naroda je tisto, kar narod nosi v duši, kar narod misli. Kolikokrat velika množica ljudi kriči in nekaj zahteva, a vsak poedinec ve pri duši, da zahteva krivico! Pri tem se ljudje ničesar tolko ne bojijo ko tega, da bi drug drugemu pogledali v dušo, ker bi v duši našli glas pravice, glas božji, ki je obenem pravi glas naroda.

»Kako bi bilo, ko bi narod vedno nosil glas božji v duši? Zakaj bi to moralo biti?«

Zato, ker je človeška duša od Boga in je ne moreš prevarati: moreš prevarati vse na svetu, toda svoje duše ne moreš prevarati. Duša ti je lahko zla in črna, ali ona vedno ve, da je zla in črna, njo vedno nekaj vleče za pravico in za svetlobo ter nima pokoja, dokler ne pride v dobro. Zato more tudi narod na ves glas vikati za krivico, toda njegova duša hoče pravico.

»Pa kakšno je tedaj javno mnenje, ko pa je skrito v duši? Kdo vidi v dušo? Kdo bi se bal tega, kar je skrito?«

»Kdo vidi v dušo?« — vprašate. Nikdo nikomur ne vidi naravnost v dušo, ali vsak človek sodi po sebi in kar mu veli njegova duša, to vidi tudi v duši drugega. Tako pride, da vsi mislijo eno. Tako tudi nastaja javno mnenje. Ni to javno govorjenje, nego vprav mnenje: vsi eno menijo, eno mislijo.

Mar je človek kukavica? Najboljše se vidi človeška kukavščina v tem, da nikdo nima poguma povedati to, kar vsi mislijo. Kadar pa to javno mnenje dozori, ko je čisto zrelo, da bi se razpočilo, — tedaj se tudi res razpoči. Pa se najde človek, ki posluša glas svoje duše, glas božji, in pove tisto, kar vsi mislijo, da vsem pade kamen z duše. Tedaj se čuje glas naroda, ondaj spregovori »javno mnenje«. Gorje onim, ki so proti glasu svoje duše širili drugačne glasove!

Pa je dosti takih, ki proti glasu svoje duše, proti glasu naroda, proti javnemu mnenju širijo in raznašajo glasove svojega želodca, svoje koristi, svoje slave. To delajo zlasti novine. So novine, ki nimajo druge brige, kakor da narodu sipljejo prašino v oči, mu vlivajo otrov v dušo, samo da mu jo zmešajo, da javno mnenje zmotijo, ker sejejo laž.

Zato vam bom povedal še dvoje.

Prvo je tole: Težko narodu brez ljudi, ki bi imeli srca povedati tisto, kar zahteva javno mnenje! Tak narod je kukavica. Tak narod bo tudi propadel, ker ne bo vodje, ki bi ga popeljal na svetlo in dal narodovi duši odduška: da govori in dela, kakor mu je na srcu.

Drugo: Težko narodu, kjer cvete laž. Tak narod je še večja kukavica in tudi propade, ker se boji glasu svoje duše in daje sam sebi rog za svečo.

Gospodarska osamosvojitev Pohorja

Meščani poznamo Pohorje le kot priletno izletno točko s krasnim razgledom in ob njegovih naravnih lepotah vse preveč pozabljamo, da živi v teh krajih naših počitniških izletov na tisoče drvarjev, oglarjev in splavarjev najbednejše življenje. Kot da bi Pohorci ne bili na še krvi smo nanje pozabili in v njihovem delu smo videli le zanimivo snov za romantične spise, na skrajno obupno socialno stran Pohorcev smo pa pozabili. Njihove prošnje so se ustavljale v gostem pohorskem lesovju, do ušes najbolj »socialno čutečih« pa niso prodrle. Zato so Pohorci sklenili priti bližje. 30. oktobra bodo zavzeli naše mesto in dokazali svojo delavnost z lepo zasnovanim programom. Vse pohorske občine so se združile v borbi za pošten košček kruha, po katerem občani zaman hrepenijo že leta in leta. Uvidele so, da brez samopomoči ne bo šlo. Zato so sklenile organizirati vsako leto »Pohorski dan« v Mariboru, ki naj bo po možnosti združen z veliko sadjarsko razstavo. Prvi »Pohorski dan« bo letos 30. oktobra, ki bo imel gospodarski, propagandni in socialni namen. Ta dan bo ustanovljena zadruga »Pohorska samopomoč« in »Eksportna lesna industrija«. Pravila Samopomoči so že sestavljena in bodo v kratkem predložena oblasti v odobritev. Samopomoč bo v idiličnih kotičkih Pohorja postavila lične lesene weekend hišice, katere bo sezonsko oddajala oziroma prodajala. Že zdaj se priglašajo zanje in je nekaj že naprej oddanih ter celo prodanih. Uvod v to veliko akcijo, katere namen je že prej omenjena gospodarska osamosvojitev Pohorcev bo prvi Pohorski dan, ki bo prinesel že osnovni kapital s čistim dobičkom od prodanih vstopnic za zanimive prireditve in pa z dobičkom pri pravi, neprisiljeni pohorski trgatvi, katero prirede Pohorci v lastni režiji. Prireditelji so znali združiti prijetno s koristnim. Zanimanje za Pohorce je čez noč naraslo in pričakovati je, da bodo unionski prostori, kjer bodo glavne prireditve, pretesni. Pohorcem želimo pri pogumni akciji mnogo uspeha, ne le moralnega, temveč gmotnega, ki je vedno podlaga dvigu duha.

Maribor dobi nov most

»Edinost« je bil prvi list, ki je črpajoč iz svojega bogatega programa važnih gospodarskih problemov posebno za Maribor in okolico — resno načel tudi vprašanje razbremenitve obstoječega državnega mostu z gradnjo drugega mostu. Ta novi most je bil zamišljen v bližini obstoječega in sicer tam, kjer naj bi se bil zgradil že pred 30 leti prvi most: to je iz Kopališke ulice (od Narodnega doma) na vogal Tržaške ceste. V tem zasnutku je bil mišljen v glavnem avtopromet, zlasti mednarodni od severa proti jugu ozir. (z odcepitvijo Tržaške na Ptujsko cesto) tudi proti vzhodu (Zagreb—Beograd), tako da bi s staro (avstrijsko) državno cesto Dunaj—Trst oživela tudi naša (jugoslov.) državna cesta Maribor—Beograd. Pri tem zasnutku pa je bil vključen tudi še drugi oziroma tretji most: Melje — Pobrežje, ki je že zaradi pokopališča in nevzdržljivosti Pobreške ceste krajevno še bolj nujen, kakor pa most za avtopromet. Ampak ta tretji most naj bi imel značaj krajevne potrebe na račun mesta ter glavnih interesentov (mestni pogrebni zavod, industrija — levi in desni breg ter sosedne občine, cestni odbor i. dr.).

Le za vsak slučaj in če bi med tem še ne prišlo do priključka najbližnjih občin k Mariboru, naj bi ta most nosil značaj banovinskega mosta — torej most, ki naj se gradi v režiji banovine, katerega pa naj bi z gotovim deležem prevzela tudi država, tedaj, kot se most sam na sebi spoji v novo cesto s priključitvijo na državno cesto Ptuj—Zagreb i. t. d. ali z drugimi besedami rečeno: ko zgolj krajevni potrebi služeči most postane državna cesta, kakor je to pri tem že obstoječem mostu, ki se uradno imenuje »državno cestni most«. Če tudi ta razlaga o značaju ali važnosti mostu strokovno ni izčrpna, vendar za naš namen zadostuje. Postavljati mostove v mislih in po željah interesentov, to je lahko. Ampak, že ko gre za prvo vprašanje: kdo naj plača že prve stroške za načrte, komisije itd., tedaj nastane odmikanje in obračanje najraje na državo, sicer pa na banovino in le v malih primerih tudi na občino. To sicer znano dejstvo si ohranimo v spominu za vprašanje dne 3. t. m. kar na hitro sklenjene gradnje novega mostu Melje—Pobrežje, h kateremu sklepu se še povrnemo.

— —

Pesek v oči

Razstava ob priliki 2. balkanskega kongresa za zaščito mladine, ki se je vršila v Beogradu, je pokazala, da se pri nas še vedno veliko preveč pazi na zunanji, takorekoč reprezentativni vtis razstave. Poročila namreč pravijo, da smo Slovenci razstavljali na tej razstavi 7 ali 9 slik z neke mladinske počitniške kolonije. Sicer že te slike same dovolj nazorno kažejo, da je pri nas mladisko skrbstvo zanemarjeno, vendar je bila ta razstava redka in lepa prilika, kjer bi lahko pokazali kako borno in v kakšnih nemogočih razmerah mora živeti današnja mladina. Samo vajencev je v naši državi 73.000, ki živijo brez vsake socialne zaščite, predani na milost in nemilost delodajalcem in mojstrom. Na počitnice, na zrak in na sonce gre tako majhen odstotek naše mladine, da bi lahko vse udeležence spravili na eno samo fotografijo in bi na ostalih fotografijah pokazali trplenje naših vajencev, ki živijo, kakor je nekdo pred kratkim zapisal. Bogu za hrbtom in menda tudi raznim odborom za zaščito mladine.

SKRBI ZA »EDINOST«!

Pes jo je ugriznil

Rekla mi je: »Pes me je vgriznil.« »Kako?« »Da, pes. Zdel se mi je tako ubog, setradan, potreben pomilovanja. Bil je ob verigi in gledala sva se. Migal je z repom. Pa sem se približala in ga pobožala. Hlastnil je po moji roki in me vgriznil. Najbrž se je zbal, ker so ga mnogo tepli. Ali pa je bil lačen.« Kazala mi je obvezane roke. »Kaj pa, če je bil pes bolan?« »Zdi se mi, da je bil zdrav, le sestradan. Šla sem k občinskemu zdravniku. Obvezal me je. — Veste, to je uradna zadeva, je rekel zdravnik, se boste morali malo sama pobrigati. Bo šlo malo počasi. Morala sem na razne občinske, socialne in druge urade, hodila sem z obvezano roko od Poncija do Pilata... Pes mora priti! Pes na zaslišavanje, pes na preiskavo, pes na registracijo... To se je vleklo par dni. Veste, psa je treba preiskati, morda vam mora dati injekcije, protiserum, zato moramo preiskati psa, da vemo, ali je bolan, ali je potrebno... »Čez nekaj dni so mi končno rekli na raznih uradih, »da je že v redu«... Potem, so baje psa, lastnika itd. zasliševali, preiskali. Baje je bil zdrav...« »In če ne?« »Tedaj bi morala dobiti injekcije, protiserum.« »In kdaj?« »Ko bi konstatirali, da je pes bolan in bi nato napravila vse formalnosti v redu, vsekakor najmanj nekaj dni po incidentu...« »Pa medtem bi vendar že zdavnaj umrla,« sem se pošalil. »Vsekakor bi bila zrela za Pasterjev zavod... Oziroma bi že bilo prepozno,« sem razmišljal... »Je pač uradnim potom, gre bolj počasi...«

Bilo je v tistih dneh, ko je treba teči od urada k šefu in od šefa nazaj na urad, da se dobe vsi podpisi, urede vse formalnosti za nekaj dni bolezenskega dopusta radi nezmožnosti za delo, ki jo je treba uradno dokazati... Vprašanje je le, ali človek prej sploh ne ozdravi. Ali še kaj hujšega...

Gospodarstvo

Kritični dnevi

Pred komaj 14 dnevi je kot Damoklejev meč viselo nad vsem svetom vprašanje, ali bo izbuhnila vojna, ali pa se bo le mogel ohraniti mir. V Monakovem so našli izhod in meč je zopet romal v ropotarnico. Kratki so bili dnevi največje krize, in vendar so razbičali tudi gospodarsko življenje po vsem svetu.

V dnevih največje napetosti, zlasti pa na črno sredo, dne 28. septembra, so borzni tečaji silno padli in nekatere devize in vrednostni papirji sploh niso več notirali. Prebivalstva se je povsod lotilo razburjenje in ponekod celo panike. Trumoma so jeli dvigati prihranke, tako da so denarni zavodi komaj sproti utegnili izlačevati vloge. V Jugoslaviji ni bilo izrazitega navala na denarne zavode, vendar se je tudi pri nas poznala vojna psihoza. K sreči je Narodna banka pravočasno ukrenila vse potrebno, da ni bilo usodnih pretresljajev.

Denarni zavodi so dvignili svoje naložbe na žiru Narodne banke in dobili razen tega tudi potrebna posojila za primer, da razpoložljiva gotovina ne bi zadostovala. Čim je bil dosežen v Monakovem sporazum, se je napetost nekoliko polegla in ljudje so zopet imeli zaupanje v denarne zavode. Jeli so vračati dvignjene vloge, tako da so le-te skoraj popolnoma dosegle stanje pred krizo.

Narodna banka je morala za kritje večjih izdatkov, spojenih z ukrepi za vzdrževanje likvidnosti denarnih zavodov znatno povečati obtok bankovcev. Dočim je znašal obtok novčanic koncem avgusta t. l. še 6246 milijonov dinarjev, se je koncem septembra povzpel že na 7404 milijonov in se je torej v enem samem mesecu povečal za 1175 milijonov din. V enem samem tednu je banka stavila skoraj za eno milijardo bankovcev v promet, zato je tudi bilo povsod najti nove novčanice. Aktiva so se v tem času kljub krizi nekoliko povčala, tako da se kritje ni bistveno spremnilo. Dočim je znašalo kritje v tretjem tednu septembra 27.32%, od tega samo v zlatu v blagajnah 27.06%, se je koncem meseca znižalo na 26.80%, ozir. 26.04%. Navzlic zmanjšanju je kritje bilo še vedno precej nad zakonito določenim minimom.

Izkaz Narodne bank za tekoči teden bo pokazal sedaj, ko je kriza za nami, popolnoma druge številke. Napetost je minula in denarni zavodi vračajo naložbe in prejete kredite. Zato je banka zopet vzela znaten del bankovcev iz prometa. Prihodnji izkaz se ne bo mnogo razlikoval od onega, ki ga je banka izdala pred enim mesecem.

Maribor v jeseni

Velika perutninarska in sadna razstava od 22.—25. X.

Splošno znano je, da je naša štajerska kokoš povsod zelo v cislih in da so jo priznani strokovnjaki spoznali za najbolj gospodarsko v naših krajih. Pred 25 leti se je vršil v okolici Maribora prvi perutninarski kongres z razstavo čistokrvne štajerske kokoši. Od tedaj je ta perutnina nastopila zmagoslavno pot ne samo po naši državi, ampak tudi po Evropi. Na kongresu v Beogradu so nedavno sklenili uvesti to kokoš kot standardno perutnino v sedmih banovinah in jo povsod sistematično gojiti. Prvo nagrado je odnesla štajerka, kakor jo imenujejo, na kongresih v Londonu, Rimu in Lipskem. Ministrstvo za poljedelstvo podpira gojenje te kokoši in tudi naša banovina jo širi, med dr. z oddajo najboljših jajc za valenje po nizki ceni.

Da se štajerska kokoš propagira povsod, so razna društva za gojenje malih živali sklenila prirediti v Mariboru od 22. do 25. oktobra I. banovinsko razstavo štajerske kokoši, rjave, jerebičarske in tudi bele. Doslej je prijavljenih za razstavo, ki bo na verandi Uniona, okrog 1000 krasnih živali, zraven pa tudi nekaj rac, gosi in puranov.

Hkrati se bo vršil II. kongres za gojenje štajerske kokoši, za katerega se, zlasta v podeželju, opaža veliko zanimanje. Saj da štajerska kokoš največji dobiček, ker je skromna, prenese vsako podnebje, je dobra jajčarica ter daje okuso belo meso. Zato so tudi štajerski kopuni tako v cislih. Interesenti si bodo tudi lahko nabavili kokoši, ki jim najbolj prijajo.

Tudi letos prirede podružnice Sadjarskega in vrtnarskega društva za Slovenijo v Unionu, istočasno s perutninarsko razstavo, velik vzorčni sadni sejem, kakršen je bil zadnja leta že parkrat, tako tudi lani. Letos je sadje precej dobro obrodilo, vendar ne povsod enako. Najboljši pridelek ima okraj Maribor, levi dravski breg, kjer je središče sadjarstva okolica Sv. Petra in Maribora. Tudi tokrat bo na razpolago več vagonov prvovrstnih jabolk, lepo in pravilno vloženih v predpisane zaboje.

Obe razstavi, perutninarska in sadna, se vršita pod skupno oznako »Maribor v jeseni«. Stremljenje naših kmetijskih in gospodarskih organizacij gre za tem, da se v obdravski prestolnici poleg Mariborskega tedna v avgustu stalno prireja v drugi polovici oktobra stalna razstava agrarnega značaja, spojena po možnosti tudi z vinskim trgom. Sadje, vino, povrtnina in perutnina, to so pridelki naše ožje domovine, na katere smo lahko ponosni in na katerih sloni dobršen del gospodarstva severne Slovenije.

Po vesteh iz Beograda bo za obisk teh razstav dovoljena polovična voznina, vendar doslej še ni dokončne rešitve vloge.

— —

Trgovska vprašanja

Davčni ključ - tuji potniki - lesna trgovina - tovarniški konzumi

Dne 5. t. m. so zborovala v Celju združenja trgovcev iz vse Slovenije. Prisotnih je bilo 82 zastopnikov 27 združenj in vsi so soglasno pozdravili misel, da se pošlje češkoslovaškim tovarišem-trgovcem pozdravni brzojav. Po poročilih gg. Vidmarja Staneta in J. Jelačina ter po izvolitvi glavnega odbora, v katerem so g. Vidmar kot predsednik, g. Pintar podpredsednik, g. Verlič 2. podpredsednik in g. Fabijan tajnik, so prešli zborovalci k sestavi resolucije, ki predstavlja zahteve slovenskih trgovcev.

V slučajnostih pa so iznesli mnogo zanimivih in perečih vprašanj, ki tarejo trgovski stan in ki utegnejo zanimati tudi širšo javnost.

G. dr. Verlič je prosil trgovce, ki imajo stalen stik z ljudstvom, da vplivajo na ljudi v dobrem smislu, da ne širijo defetitičnih stavkov kakor: »Zdaj smo pa po Češki mi na vrsti«. Nasprotno. Naša država je močna in se ne boji nobenega sovražnika. Premalo smo še energični v postopanju s krošnjarji in raznimi inozemskimi trgovskimi potniki. Nekateri meščani komaj čakajo, da pride tak potnik v hišo in mu verjamejo, da je vse, kar on ponuja, najboljše. Dobro se ji mzdi, da smejo spregovoriti z njim nekaj nemških besed in se pritožujejo nad razmerami pri nas, tujec pa potem doma pravi, kako je naše ljudstvo nezadovoljno in si samo želi »osvoboditve«. Tuje zastopnike je treba brezobzirno odklanjati. Posebno še take, ki zabavljajo nad našo državo in uganjajo tujo propagando. G. Rojnik je sprožil misel, da bi dobil »Trgovski list« rubriko za trgovski naraščaj. G. Fazarinc pa je sprožil zapleteno poglavje o obdavčevanju. Neki tajnik je že pred leti poslal finančni direkciji ključ, ki naj pokaže, koliko dobička ima trgovec pri svojem denarnem prometu. G. Vidmar je že opozoril direkcijo, da ta ključ ni sestavila Zveza in ni merodajen, kajti ključa za davek ne more biti, ker je treba upoštevati različne razmere v krajih, sposobnost trgovca itd. G. Golob je vprašal, če je davkarija upravičena pleniti denar iz čekovnega računa v Poštni hranilnici. Zakon to dovoljuje, toda nikjer se to tako ne prakticira kakor v Ljubljani. To je le na škodo hranilnice same. Zanimiva so bila pojasnila g. Škrbca o lesni trgovini. Govori se, da zdaj lesna trgovina sijajno uspeva, da se moramo v lesni trgovini nasloniti na Italijo in Nemčijo, od katerih smo odvisni. Toda lesni kralj na tržišču ni ne Anglija ne katera druga država, temveč le Rusija. Če Rusija cene svojemu lesu zniža, bo to čutil vsak lesni trgovec še pri nas, vsak drvar in lesni delavec. Evropske države zahtevajo od Rusije, da jim naznani, predno hoče cene lesu znižati. Rusi pa pravijo, da kapitalistične države tudi ne povedo, kdaj nameravajo spremeniti cene. Tako smo še mi v tej trgovini odvisni od vzhodnega medveda. V Italijo gre našega lesa malo, Nemčija nakupi pri nas le les za težke stavbe, mehek les pa kupi v Rusiji. Je pa še druga reč. Lesna trgovina sploh nehava biti trgovina in postaja — loterija. Vse je odvisno od kontingentov in treba je imeti zveze. Položaj lesne trgovine ni tako rožnat, kot se govori, nasprotno, preko 100 obratov je ustavljenih. — Zastopnik iz Jesenic je protestiral proti temu, da ustanavlja KID svoj konzum za nameščence, izmed katerih je samo delavcev 7000. Odredi naj se vsaj, da bo konzum namenjen le uradnikom, ne pa tudi delavcem, ki bi morali tako znositi plačo takoj spet v konzum, to je v KID, trgovci naj bi pa propadali. — G. Verbič je poudaril potrebo po strokovno izobraženem slovenskem naraščaju. Razni tuji trgovski strokovnjaki, ki večinoma niso naši prijatelji, so nam nepotrebni. V Nemčiji obstoji šola za take strokovnjake in potnike, ki jih potem to ali ono podjetje pošlje k nam kot edino zmožne zastopnike. V Ljubljani se je posrečilo pridobiti trgovce za misel, da sme priti tuj potnik, ki ne obvlada jezika, v trgovino ponujat blago le v spremstvu slovenskega potnika. Zgodilo se je že, da je moral tak potnik, ki je prišel sam, iz trgovine in ko si je našel sotrudnika Slovenca, je še-le spet smel v trgovino.

Še mnogo misli, vprašanj in predlogov je bilo sproženih, kar kaže živo zanimanje slovenskih trgovcev za napredek in obstoj svojega stanu, katerega razvoj gledajo v celokupnosti vsega dogajanja na svetu in v naši domovini posebej.

— —

Organizira'te poljedelsko gospodarstvo!

Neizčrpen vir zaposlitve je poljedelstvo, kadar je racionalno organizirano. Današnje stanje poljedelstva pa je skrajno primitivno, in so zato tudi dohodki malenkostni. Moderna, napredna gospodarstva so bele vrane. Umetna gnojila se uporabljajo le v neznatnih količinah. Poljedelsko orodje je pomanjkljivo in v premnogih krajih najprimitivnejše. Samo poglejmo: v savskih in donavskih ravninah ter v našem Prekmurju bi že zdavnaj mogli peti svojo pesem traktorji, pa še vedno reže širna ravninska polja običajen železen plug, dočim se po Bosni in v Srbiji še zmiraj znoji kmet za lesenim plugom. Vsekakor je to velik anahronizem.

Če pregledamo kako je s selekcijo, opazimo, da je urejena le v nekaterih krajih, dočim je nastopilo drugod že propadanje vrst!

Vsemu bi se s smotrno organizacijo dalo odpomoči: **Je pa tako, da si kmetje ne krojijo sami svoje usode. Zato so cene poljedelskim produktom mizerne in zato ne more dobiti kmet potrebnih kreditov.** V kolikor jih dobi, so vezani z najtežjimi pogoji. Nakup kmečkih potrebščin in prodaja kmečkih pridelkov sta prepuščena brezvestni spekulaciji mnogih posredovalcev. Radi tega je državni dohodek, ki ga prinašata poljedelstvo in živinoreja nesorazmerno majhen v primerjavi s številom zaposlenih v kmečkem gospodarstvu. Tako vidimo sledeče: 76,26% prebivalstva, zaposlenega v kmečkem gospodarstvu, je uživalo komaj 49,9% državnega dohodka, dočim je uživalo 2,69% zaposlenih v trgovini in denarnih ustanovah 10,8% in 11,19% ljudi zaposlenih v gozdarstvu, industriji ter rudarstvu pa 32,3% državnega dohodka.

Te številke nas morajo presenetiti. **Čeprav prinašata poljedelstvo in živinoreja največji del k državnemu dohodku, dobivajo delovni ljudje, zaposleni v kmečkih obratih kljub svoji skoraj 80% številčni moči le 49,9% od državnega dohodka.** V tem je očito nesorazmerje, ki gre na škodo kmečkega gospodarstva. Vzroki temu so: primitivnost, težke razmere, nepravilna razdelitev kmečkih obratov in velikanski zaslužek pri kmetovih potrebščinah in pridelkih, kar pa gre v žep nekmetov.

Vsekakor je porazno dejstvo, da je v naši državi 67,8% kmečkih gospodarstev, ki imajo zemlje do 5 ha in še od teh gospodarstev jih je polovica takšnih, ki premorejo zemlje manj kot 2 ha.

Pod takšnimi pogoji ne more napredovati naše kmečko gospodarstvo. Zato vidimo, da požirajo iz leta v leto vedno bolj pogosto naše kmetije — nekmetje.

Celotna naša državna organizacija poljedelskega gospodarstva sloni na zastarelih in preživelih metodah, kajti niti malo ni povezana s tokom življenja, ki kaže nekaj popolnoma drugačnega. Največji del poljedelskih ustanov služi najmanjšemu številu poljedelcev, dočim nimajo oni mnogoštevilni od njih prav nobene koristi.

Ker pa vemo, da živi 80% državnega prebivalstva od dela v kmečkih obratih, nam ne more biti vseeno, ali ti obrati napredujejo, ali propadajo, kajti zavedamo se, da pomenja to počasno propadanje večine našega delovnega ljudstva. Zato kličemo: pridelkom iz kmečkih obratov boljše cene, kmečkemu gospodarstvu pa kredite pod najugodnejšimi pogoji! To mora biti osnova naši gospodarski politiki, kajti sicer bomo v deželi, ki jo imenujejo agrarno, prav kmalu močno stradali kruha! To pa ni v interesu ljudskih množic, niti države, kajti le sito in zdravo prebivalstvo bo moglo in hotelo braniti svoje!

Er.

— —

Denar se vrača

Dviganje vlog iz banke in hranilnic je tudi pri nas prenehalo. Denar se počasi vrača nazaj v bančne tresore in je bilo pred par dnevi vrnjenih okoli pol milijarde dinarjev. Šele sedaj se izve, da so v desetih dneh, kolikor je trajala v Evropi kriza, dvignili vložniki iz naših bank in hranilnic okoli 150 milijonov dinarjev. To je približno 12% vsega, za štednjo naloženega denarja.

— —

Naše tržišče in cene

Sadje: Čeprav je na tujih tržiščih še vedno veliko povpraševanje po našem sadju, so cene radi otežkočenega izvoza padle na 1.— din do 1.50 din za kg jabolk. Grozdje se prodaja po 3—5 din za kg.

Hmelj: Še vedno 30 din za kg.

Goveja živina: voli 3.75—6 din, biki 3.50—5.50 din, krave 2—5 din, junci 3.50—4.25, telice 3—6 din, telete 4.50—7 din.

Konji: 300—5.400 din, žrebeta 400—1.700 dinarjev.

Svinje: prasci 6—12 tednov 90—160 din eden, pršutarji 6—8 din, špeharji 8 din, mladi pujski 120—200 din eden.

Podrobna prodaja: krompir 0.75 do 1.50 din, čebula 2—4 din, česen 4—7 din za kg. Zelje komad 0.50 do 3 din, kislo zelje kg 3 din, 2—3 kom. repe 1 din, kisla repa kg 2 din, kumarce komad 0.25—1 din, 8—12 komadov zelene paprike 1 din, karfijola kom. 1—8 din, ohrovt komad 0.25—2 din, hren kg 8—9 din, zelena kom. 0.50—3 din, buče kom. 0.50—2 din, paradižniki kg 3—4 din, šopek petršilja 0.50—1 din, glavnata solata komad 0.50—1.50 din, endivija kom. 0.25 do 1 din, kupček motovilca, radiča, špinače in fižola v stročju 1 din, por kom. 0.25—1 din, vrtno korenje kup 0.50—1 din, koleraba kom. 1 din, luščen grah liter 7.50—10 din, jabolka 2—6 din, hurške 6— din, slive 8 din, breskve 4—8 din, grozdje 2.50—8 din, celi orehi 8 do 10 din, luščeni 32—36 din, kostanj 3—4 din kg, liter 2—2.50 din. — Žito: pšenica 1.25—2 din, rž 1.50—1.75 din, ječmen 1.25—1.50 din, koruza 1.50—1.75 din, oves 1 din, proso 1.25—1.50 din, ajda 1.50 din, fižol 1.50—2.50 din. — Mlečni izdelki: mleko 1.50—2 din, smetana 10 din liter, surovo maslo 24 din, čajno 20—32 din, domači sir 10 din kg; jajca 0.70—1.25 din komad. — Perutnina: kokoši 18—25 din, par piščancev 20—50 din, gos 32—40 din, puran 28—50 din, raca 12—18 din. Krma: sladko seno 0.70 do 0.75 din, otava 0.70 din, lucerna 0.80 din, pšenična slama 0.40 din za 1 kg.

SEJMI

16. oktobra: v Kočevju, na Rakeku, v Podčetrtku, Veračah;
17. oktobra: v Apačah, Pristavi, Zidanem mostu;
18. oktobra: v Bohinjski Bistrici, Trbovljah, Lukovici pri Kamniku, Ormožu, Št. Vidu pri Stični, Radohovi vasi, Vojniku, Ptuju, Guštanju, Mozirju, Podsredi, Dolnji Lendavi;
19. oktobra: v Ljubljani, Celju, Ptuju, Trbovljah;
20. oktobra: v Šmihelu-Stopičah, Turnišču, Črenšovcih;
21. oktobra: v Žireh, Cerkljah, Lescah, Žubnu, Črni, Mariboru, Celju, Mali Nedelji, Sevnici, pri Sv. Petru v Slovenskih goricah;
22. oktobra: v Brežicah, Celju, Trbovljah, Dramljah.

Vrednost denarja

		Dinarjev
1	napoleondor	305.—
1	zlata turška lira	446.50
1	angleški funt	238.—
1	ameriški dolar	43.80
1	kanadski dolar	43.50
1	nemška marka	14.—
1	zlot	8.20
1	belga	7.40
1	pengö	8.60
1	brazil. milrajs	2.50
1	egiptski funt	239.—
1	palestinski funt	237.—
1	urugvajski pezos	16.—
1	argentinski pezos	11.80
1	čilenski pezos	1.20
1	turška papirna lira	34.65
100	albanskih frankov	1.450.—
100	francoskih frankov	130.—
100	švicarskih frankov	1.000.—
100	italijanskih lir	228..—
100	holandskih forintov	2.365.—
100	bolgarskih levov	44.50
100	romunskih lejev	32.—
100	danskih kron	942.—
100	švedskih kron	1.080.—
100	norveških kron	1.061.—
100	pezet	150.—
100	drahem	39.—
100	čehoslovaških kron	149.—
100	finskih mark	93.—
100	letonskih latov	800.—
100	iranskih (perzijskih) rijaov	100.—

Kulturna obzorja

Mariborska kulturna kronika

»Kar hočete« komedija v petih dejanjih. Napisal: W. Shakespeare. Prevel: Oton Župančič. Režiser: Jože Kovič.

Otvoritvena predstava je za vse ljubitelje kulture in gledališča pravi praznik. Zato skrbijo vse uprave gledališča, da otvorijo sezono, če že ne z domačim delom, pa vsaj z delom iz klasične književnosti. Letos je dvignil zastor mariborske Talije nesmrtni angleški dramatik Shakespeare s komedijo: **»Kar hočete«.**

Dejanje v tej komediji se razvija brez tragičnih zgodovinskih podob, kakor smo jih sicer navajeni pri tem avtorju; pred nami nastopajo melanholičen knez, krepostna grofica, prebrisana služabnica, domišljavi dvorjanik in večno pijani vitez. Seveda ne manjka neizogibni dvorni norec in druge gizdalinske in več ali manj smešne osebe, ki se potikajo po dvorih. Vse te osebe niso vezane ne na čas in ne na kraj. Srečaš jih še danes povsod in nikjer. Vsega je dovolj. Smešnih zapletljajev, zbadljivih nagajivosti in ljubezenskih izlivov. Vendar nosijo vse te navidez pravljične osebe v sebi trpko jedro resnice in kritike na življenje takratne družbe, ki pa se, kakor izgleda, ni do danes nič izpremenila. In v tem je prava vrednost te komedije.

Režiser je postavil igri soliden scenski okvir, ki omogoča hitro menjavanje prizorišča. Povdaril pa je preveč zunanjo podobo oseb in komični razvoj dejanja. Tako so marsikatere duhovite in satirične opazke šle neopazno mirno občinstva. Nastopil je ves dramski ansambel in so se potrudili vsi. Tudi nanovo angažirani g. Vl. Skrbinšek je s prvim nastopom obnovil tople stike z našim občinstvom. Odrska glasba je imela namen izpolniti vrzel med menjavanjem prizorišča. Ta namen je dosegla, več pa menda tudi g. kap. Jiranek ni nameraval pokazati. Obisk je bil še precej velik. ibč.

»Pokojnik«, spisal B. Nušić, režiral Jože Kovič. Zopet smo se lahko prepričali, da nihče ne pozna svojstvenih beograjskih razmer tako dobro kakor Nušić in nihče se iz njih ne zna tako norčevati kakor on. Vse to, kar nas včasih navdaja z jezo in grenkobo, vse to, kar občutimo kot rano mi prečani, ki se le težko vživljamo v te »posebnosti«, vse to je znal zaviti v ljubeznivo sproščujočo šalo. Za režiserja ta komedija ne predstavlja bog ve kakih novih vprašanj, samo enemu se mora izogniti, da v resnejših scenah ne postane preresen. Naš mariborski režiser se temu ni izognil. Morda ga je zapeljala prečanska grenkoba? Kovič ima veselje do rahlih stilizacij in do kompazicij, ki so prijetne za oko. Tukaj so resnost še nekoliko podčrtavale. Izmed igralcev se je tipu z beograjske čaršije še najbolj približal Gorinšek.

»Hudičev učenec«, spisal B. Shaw, režiral Vladimir Skrbinšek. Igra, ki obravnava ameriške boje za svobodo, ima kljub Shawovi pikri ironiji, ki pronica skozi vse delo, blesteč in danes čudovito sodoben patos. Marsikdaj začne človeku biti srce še hitreje, ker so v njem še spomini na pretekle dni. Toda vrednost dela ni v tej sodobnosti, ampak v lahkotnem dojemanju in razlaganju dogajanj, pri katerih bi se pač težko kak drug pisatelj izognil sentimentalnostim. Shaw običajno ne polaga posebne pozornosti na dramatično stopnjevanje, mnogokrat mu ga nadomešča duhovit dialog. Toda to delo ne spada med igre tega tipa, kajti dejanje prav drvi preko duhovitih dialogov, da do konca ne pridemo prav k sapi. Glavno vlogo je igral režiser sam. Bil je zdrav, živahen, sijajen upornik. Morda za spoznanje prenervozen. Človek bi skoro dejal, da se je ta nervoznost poznala vsem igralcem, ki bi mogli tu pa tam biti nekoliko mirnejši. Sicer pa je nudila predstave nekaj pravih oderskih užitkov, ki jih že dolgo nismo bili deležni.

V **Ljudski univerzi** je predaval pretekli petek zgodovinar dr. Silvo Kranjec iz Ljubljane. Naslov predavanja je bil: **»Politični položaj Evrope leta 1914.«** — Predavanje, ki je bilo za otvoritev nove sezone nekoliko slabo obiskano, nam je ponazorilo predzgodovino svetovne vojne od let 1866 in 1871 naprej. Spoznali smo gibala zunanje politike evropskih držav, ki so še danes v veliki meri v veljavi.

Prejeli smo

»Obzorja« št. 9. V septemberski štev. »Obzorij« sta Miško Kranjec in Ivan Potrč prispevala vsak po eno leposlovno črtico. Potrč obravnava v črtici »30 + 20 = 50« življenje pohorskih drvarjev z zanimivo osrednjo osebo Bolto, ki se pri vojakih naleze čudnih idej, ki kar ne spadajo v okvir življenja drvarjev. M. Kranjec je v »Lizi« opisal življenje mlade žene, ki se radi svojega mehkega značaja ne more uveljaviti v življenju. Tudi dve pesmi sta v reviji: Branka Rudolfa pesem »Na Hvaru 1938« in Franja Roša »Materinski dan 1938«. Nas bo posebno zanimala potopisna črtica Dr. D. Cvetka, ki opisuje na prijeten način kraje ČSR pod naslovom »Med Ašem in Jasino«. Ivan Bratko razpravlja v članku »Gibanje cen in naše kmetijstvo« o povojnem svetovnem gospodarstvu. Članek je podprt z mnogimi zanimivimi statistikami. Jože Kerenčič, ki ga poznamo po neštevilnih člankih, v katerih obravnava gospodarsko in socialno strukturo Sloven. goric, je prispeval članek »Zemljiški odnosi v Jeruzalemskih goricah« z mnogimi statistikami. V rubriki »Ocene« prinaša revija oceno knjige N. Velikonja: »Besede«, ki jo je oskrbel France Vodnik, J. K. pa poroča o francoskem prevodu Jurčičevega »Jurija Kozjaka«. B. Rudolf je ocenjevalca zadnjih »Obzorij« v »Edinosti« počastil z epigramom »Kritiku«.

Oktoberska številka »Gospodinje« prinaša zanimiv članek P. Hočevarjeve »Gospodinjsko vprašanje na kongresu Mednarodne ženske zveze v Edinburgu«, dr. Božena Merljak nadaljuje svoj članek o »Bolečinah v nogah«, v gospodarski rubriki razglablja dr. A. Vogelnik o »Vprašanju krušnih cen«. Slede članki o »Grozdnem tednu« o »Važnosti grozdja za naše zdravje«.

»Kmečka žena«, strokovni list za kmečko gospodinjstvo. Septemberska štev. prinaša več leposlovnih sestavkov, mnogo je kuharskih receptov in navodil, kako ravnajmo s sadjem.

»Slovenska mladina«. Je to nov mladinski list za leposlovje in kulturna vprašanja. Urejuje ga Ivo Grahor, novinar v Ljubljani. Prva številka prinaša več pesmi Draga Jerana, D. A. P. v svojem članku o »Vsebini ciljev« razglablja o športu in telovadbi in o delu za neprave in lažne ideje, sledi leposlovni sestavek »Strankar«, dalje »Ko bodo magnolije cvetele«, v rubriki Kulturno delo mladine je poročilo o kulturnem delu v Šoštanju. V listu je tudi mnogo citatov Prešerna, Levstika, Župančiča, Husa, Masaryka, dr. Beneša. Naj bi si jih mladina zapomnila!

»Roditeljski list«. Oktober 1938. Druga številka »Roditeljskega lista«, ki ga izdaja Pedagoška centrala v Mariboru, prinaša dr. F. Žgečeve občutene spomine o miklavževanju, ki izzvenijo v boj proti tej srednjeveški tradiciji. Urednik lista G. Šilih razpravlja o sebičnosti kot o pretiranem ohranitvenem nagonu, Fink končuje razpravo »Starši in vajeniško vprašanje«, Kolar piše o »Zaščiti mlajših mladoletnikov. Sledijo: Lojzka Meglič: »Če otrok krade...«, Kavar: »Preobremenjeni šolski otroci« ter še nekateri več ali manj aktualni članki. Revijo končujejo vzgojni in zdravstveni nasveti, knjižni kotiček in bilanca roditeljskega pokreta. List je prepotrebno poljudno vzgojeslovno glasilo za naše starše; letno stane komaj 24 din.

Mariborsko gledališče dobi cenzurno nadzorstvo

Ban dravske banovine je v nadzorovalno komisijo za mariborsko gledališče imenoval naslednje gg.: za predsednika prof. dr. F. Sušnika, njegovega namestnika docenta tuk. bogoslovja dr. J. Meška, za člana prof. dr. I. Dornika in prof. B. Bajuka, za njuna namestnika pa vodjo mariborske podružnice »Slovenca« F. Sekolca in znanega pesnika prof. F. Borka. Nadzorovalna komisija prične s svojim delom takoj. Upravičena je ocenjevati odrska dela, ki se igrajo v gledališču. To ocenjevanje in nadziranje se tiče umetniško-tehnične, moralne in drž.-zaščitne plati gledališkega udejstvovanja. Že odobrena gledališka dela bo komisija nadzirala pri vseh generalnih skušnjah in tudi pri predstavah. Poleg tega pa lahko ta komisija daje gledališki upravi tudi nasvete glede izbire in izvajanja repertoarja. Gledališka uprava pa mora pravočasno sporočiti nadzorovalni komisiji program ter ji poslati seznam in besedilo vseh novih del v dveh izvodih.

Naše gledališče je s to komisijo dobilo močno podporo, ki ga bo vodilo do novih umetniških uspehov. Ker je gotovo zanimivo, kakšnemu umetniškemu nazoru pripadajo posamezni člani te komisije, saj bo njihov umetniški nazor gotovo odločilen pri našem gledališču, bomo skušali člane te komisije in njihov umetniški nazor ter literarni okus predstaviti našemu občinstvu. Za danes objavljamo nekaj odlomkov iz pesmi prof. Borka.

V pesmi »Kmetski dvor« pravi:

Čez prag kobaca po štirih dekletce
Nihče ne utrga ji smrkelj, ki leze
ji v usta. Sladko se oblizne in tajno
sekunde v minute se stekajo
minute v ure in dneve in mesece, leto —
in leto v življenje...

Ali n. pr. ta verz iz njegove erotične lirike:

Lucija, Lucija,
kača si, ki me muči
in zvija!

Iz iste zbirke »Pesem iz Slovenskih goric« bi omenili še pesem »Sainte Madaleine de Paris« in mnogo sličnih, ki so vsekakor vredne, da si jih naj vsakdo, ki mu je napredek našega gledališča pri srcu, prebere. V njih bo našel zanimivo osebno noto, ki nam daje jamstvo, da bo naše gledališče pod vodstvom komisije dobro napredovalo, posebno kar se tiče literarnega okusa.

Kulturni drobiž

Mariborsko Narodno gledališče je začelo izdajati »Gledališki list«, ki bo izhajal ob premijerah in ga urejuje g. prof. Branko Rudolf. Potreba po takem listu je bila velika in je naš urednik že lani opozoril na to g. upravnika Narodnega gledališča v razgovoru, ki je bil objavljen v »Edinosti«. Koristno bi bilo, da bi tudi občinstvu odstopili na pr. zadnjo stran lista in bi na tej strani objavljali dopise, želje in pritožbe iz vrst obiskovalcev mariborskega gledališča. V tej obliki, kakor izhaja list dosedaj pa je odločno premajhen in (stane 2 Din)

Hrvatski konponist Jakov Gotovac se lahko ponaša, da je prodrl celo na Japonsko. Veliki orkester japonskega simfoničnega društva »The new symphony orchestar« v Tokiu, je pred štirinajstimi dnevi na svojem prvem koncertu izvajal tudi Gotovčevo skladbo: »Simfonijsko kolo«. Ako se uspeh skladatelja meri tudi po oddaljenosti kraja, kjer se njegovo delo izvaja, je Gotovčev uspeh res precej velik.

Naslednja dramska novost v mariborskem gledališču bo krstna predstava »Prevare«, ki jo je napisal mladi dramatik in član Narod. gled. v Mariboru g. Lojze Štandeker. Ker obravnava dramatik v tej drami življenje na kmetih, bomo v eni prihodnjih številk obširnejše poročali o delu samem.

V Zagrebu izide v kratkem zanimiva knjiga, ki so jo napisali sami bivši analfabeti. Za knjigo, ki bo gotovo najlepši dokaz močnega in načrtnega kulturnega dela med Hrvati, vlada veliko zanimanje v vseh kulturnih krogih. Pravijo, da so celo naši izseljenci v Ameriki naročili veliko število izvodov te knjige.

S potovanj po Moravskem

JOSIP UDOVIČ

6. novembra 1937 leta sem stopil v Breclavu na češkoslovaška tla. Slišal sem dobro klic sprevodnikov: »Breclav!«, prva postaj na češkoslovaških tleh! Pripraviti se je bilo za policijski in carinski pregled. Ker je bila moja prtljaga revna in potni list v redu, so imeli z menoj prijazni češkoslovaški uradniki malo dela in sem se po končanem pregledu napotil v kolodvorsko poslopje. Radi pomanjkanja časa si mesta nisem mogel ogledati kakor tudi ne pozneje, čeprav sem potoval še dvakrat skozenj.

Ob vhodu v kolodvorsko poslopje me je takoj obkolila gruča dalmatinskih krošnjarjev, ki jih tudi v Češkoslovaški ne manjka. Spustil sem se z njimi v pogovor. Vprašal sem jih, kako jim gre v kupčiji, kakšno je življenje in kako se počutijo med bratskim narodom. V veliki čakalnici, kjer smo pričakovali svoj vlak, je bilo zelo živahno. Pa kako tudi ne?

Tam so bila krepka in zastavna moravska dekleta, skoraj vsa oblečena v narodne noše, polne veselja in hrepenenja mladega dekliškega srca. Skoraj žal mi je bilo, da jih nisem razumel, kajti takrat sem prvič čul češko govorico.

Ko je vratar čakalnice zaklical: »Vlak poti Brnu!« in odklenil vrata, se je vsula ta pisana dekliška družba k vlaku. Njim smo sledili tudi drugi.

Z zanimanjem sem poslušal družbo v vagonu. Govorili so češko, ki je precej podobno slovaščini. Z očmi pa sem sprem ljal za me povsem novo pokrajino. Ob železnici so stali ogromni kupi sladkorne pese, kar je bilo tudi nekaj novega. Žal, da radi izredno slabega vremena ni bil mogoč razgled v večjo daljino.

Kaj hitro je minila vožnja. Vedno gostejše tovarne in naselbine so nam pričale, da se bližamo Brnu, drugemu največjemu mestu Češkoslovaške in prestolnici Moravske. Tudi sprevodnik je prišel nas opozoriti, da se bliža Brno in da se naj pripravimo za izstop. Komaj smo se dobro pripravili za izstop, je vlak že zavozil v veliki brnski kolodvor. Ob izstopu me je val ljudstva kar odnesel k izhodu. Ko izstopim iz kolodvorskega poslopja, vidim, da se mi prav nič dobrega ne obeta, ker je padal gost dež. Bližnjega policijskega stražnika sem vprašal za Švehlovo ulico, moj cilj, kjer so me sprejele mlade in skrbne akademske roke.

Kot je že omenjeno, je Brno drugo največje mesto Češkoslovaške republike in prestolnica Moravsko-šlezke dežele. Šteje danes s priključenimi okoliškimi občinami čez 300.000 prebivalcev. Veliko večino tvorijo Čehi (77 odstotkov), Nemcev je samo 20 odstotkov, medtem ko je imelo mesto pred svetovno vojno še izrazito nemški značaj, ki ga je pa po svetovni vojni zelo hitro izgubilo.

Nove palače krasijo mesto. Med posebnostmi mi je najprej padla v oči Batova palača: »Dum služby«, ki je zgrajena iz betona, železa in stekla. V pritličju ima ogromne izložbe. V prvem nadstropju prodajalno za žensko obutev, v drugem oblačilnico »Wehera«, v tretjem prodajalno za moške čevlje, v četrtem popravljalnico in v petem pa restavracijo in buffet. Na ta način ima Bata zgrajene vse svoje palače po celi republiki in vzbujajo pri tujcih splošno pozornost. Med posebnostmi moram še imenovati železobetonsko palačo Moravske banke in palačo »Alfa«, znano po svoji ogromni pasaži.

Brno se more ponašati tudi z zelo razvitim šolstvom. Poleg vseučilišča so še v Brnu sledeče šole: Češka visoka tehnična šola, visoka kmetijska šola, živinozdravniška, češka trgovska akademija, dalje nemška visoka tehnična šola in nemška trgovska akademija. Razen teh šol je še mnogo drugih šol, ki služijo svojim izobraževalnim namenom.

Škoda je le, da ni mogoče si razgledati Brna samo iz ene točke, ker je namreč mesto zgrajeno na gričih v obliki 10 prstov, kar onemogoča razgled na celotno mesto tudi z gradu Špillberge ne, ki je zelo podoben našemu ljubljanskemu gradu in stoji tudi prav tako na griču. V gradu je danes nastanjeno vojaštvo.

Za razvedrilo meščanom služijo gledališča. In sicer: dve češki in eno nemško. Da ne manjka kinematografov, se razume samo ob sebi. Njihovo število presega 30 moderno urejenih kinov, kjer so po trikrat ali štirikrat na dan predstave. Na sporedih je zelo mnogo čeških in ruskih filmov, kar je zelo važno, zlasti še, ako pomislimo, da so ti filmi z višjo umetniško vrednostjo, kot tuji nemški, francoski in angleški filmi.

Kaj hitro je potekel čas, ko sem moral odpotovati iz Brna v jugozapadno Moravsko. Prvo slovo od Brna je bilo zelo težko, saj sem si pridobil tekom enega tedna mnogo resničnih prijateljev, ki so mi ob odhodu krepko stiskali roko in mi klicali: »Na shledanou!«

V jugozapadni Moravski sem se nastanil na deželi med kmeti. Padale so prve snežinke, ko sem se pripeljal v avtu g. ravnatelja Klimaša iz Mor. Budejovic v prijazno vas Láz, ki šteje le 80 številk. Tu sem se kaj hitro navadil načinu življenja češke vasi, ki je mnogo lepša od naše. Delo so bili tedaj že v veliki meri opravili. Tu in tam so še vozili kmetje na njivo gnoj in orali za praho, ali pa so doma mlatili oves, ki ga sejejo zelo veliko in deteljna semena, ki jih zelo prodajajo in tvorijo južno-zapadnemu moravskemu kmetu znaten dohodek.

Moderno urejena gospodarska poslopja in stroji so mi bili najboljša priča o modernem gospodarjenju.

Sicer pa je življenje češke vasi veliko bolj moderno kot naše. Tudi življenjsko stanje je veliko boljše od našega. Čita se zelo veliko in sicer največ dnevnikov in knjig, medtem ko so tedniki v sredi, njim pa sledijo mesečniki. Za zabavo služi češkemu kmetu v veliki meri tudi radio, ki je že tudi na podeželju zelo razširjen.

(Konec sledi.)

Za ženo in dom

Kako se varujemo nesrečnega slučaja v hiši

Ugotovljeno je, da je število nesreč v hiši sedemkrat večje od nesreč v prometu in industrijskih podjetjih. Mnoge od hišnih nesreč bi bilo mogoče preprečiti, če bi se v gospodinjstvu izogibali vsemu, kar razne nesreče izzove, kakor se to radi varnosti godi na ulicah, v tovarnah in delavnicah.

Mnogo nesreč v hiši se zgodi radi padca. Vzrok so raztrgane preproge, razdrapa pod, nerodno postavljeno pohištvo ali slaba razsvetljava.

Neko društvo za zavarovanje proti raznim nesrečam je dalo celo vrsto napotkov, kako se je treba čuvati raznih nesreč v hiši. Vžigalice je treba užigati vedno od sebe, nikoli proti sebi. Ostri noži naj bodo vedno spravljeni na primernem mestu. Razbito steklo in razne črepinje naj ne leže okoli po hiši, temveč jih je treba odstraniti ali pa spraviti v zaboj. Orožje v hiši naj bo na določenem primernem mestu, nedosegljivo onim, ki ne znajo z njim ravnati. Razne tekočine ali celo strupi naj bodo v steklenicah, opremljenih z napisi, ki povedo, kaj je v njih. Držaji loncev na policah naj bodo obrnjeni vedno proti zidu. Pri šivanju ne jemlji nikoli šivanke v usta. Električnih aparatov se dotikaj samo s suhimi rokami. Stolcev in raznih drugih predmetov ne puščaj kjerkoli v sobi, ker oni, ki pride v mraku vanjo, se lahko spotakne in pade. Benzin imej vedno daleč od ognja, a če z njim čistiš, odpri okna. Kadar kuhaš na špiritu, pazi, da ga ne prelješ in bodi sploh previdna.

Glede reda in dela je potrebna v hiši neka disciplina, katera pa je odvisna od gospodinje, ki hišo vodi. Čim večji bo v hiši red, tem manj bo nesreč.

Čebula v kuhinji

Čeprav vsi ljudje ne marajo čebule, je vendar v kuhinji neobhodno potrebna. Brez nje bi bila nekatera jedila neužitna. Iz čebule črpa telo mnogo potrebnih snovi. Vsaka gospodinja bi morala vedeti, da vsebuje čebula mnogo žvepla, fosforne kisline, sladkorja, etrovega olja in raznih hranljivih snovi. Baš radi teh sestavin je čebula pozimi, ko ni nikakih drugih zelenjav, človeškemu telesu zelo potrebna.

Ni vseeno, če jemo luk surov in sam ali pa kot začimbo k drugim jedem. Najbolje bi bilo, če bi se ljudje navadili, da uživajo surov luk s kruhom, kakor delajo to ponekod kmetje. Čebula pripravljena kot salata k večerji, je tudi jako koristna. Vsekakor pa je priporočljivo, da se čebula v obilni meri uporablja pri kuhi kot začimba. To ni težko, ker nekatere jedi naravnost zahtevajo mnogo čebule, na pr.: salate, hladno meso, razne prikuhe itd. Neprijeten duh, ki nas moti po uživanju čebule, odpravimo, če snijemo skodelico mleka ali črne kave ali pa pojemo košček črnega kruha s peteršiljem.

Čebula je tudi zelo dobra kot zdravilo. Njen sok pomešan s sladkorjem ali medom je dobro sredstvo proti kašlju. Zobobol preneha, ako damo na pokvarjen zob par kapljic čebulnega soka, pomešanega z oljem. Tudi želodčne bolečine, ki nastanejo radi slabe prebave, odpravi čebulni sok. Dober je tudi za zdravljenje ozeblin.

— —

KUHINJA

Guljaž iz svinjine. 1 kg svinjine zreži na primerne kosce. Razbeli dve žlici masti, prideni štiri drobno zrezane čebule. Ko ta malo zarumeni, dodaj meso, žlico kisa in žlico sladkorja in zvrhano žlico drobno nastrganega hrena in uporabljaj. Ako je hren premočan, prideni žlico drobtin.

Svinjina s kislim zeljem in kašo. 1 kg svežega mesa nareži kakor za guljaž in spraži na masti in čebuli, samo papriko opusti. Potresi po mesu dve žlici moke, malo popraži in prideni krožnik surovega kislega zelja, pol litra paradižnikovega soka, pol žličke kumine, sol, lavorjev list in toliko vode, da se jed skrije, pokri in pusti na štedilniku, da se počasi kuha četrt ure. Predno daš na mizo, prideni dva zrna zdrobljenega česna in dve pesti oprane prosene kaše.

PRAKTIČNI NASVETI

Čiščenje laka. Lakaste čevlje zelo lepo in lahko čistimo s čebulo. Glavico čebule prereži na polovico ter z njo namaži lak. Čez nekaj časa očisti čevlje z mehko krpo. Uspeh je presenetljiv. Ne samo, da lak na ta način zadrži svoj sijaj, vrne se mu tudi izgubljena lepota.

Shranjevanje sira. Če hočeš shraniti sir za daje časa, ga zavij v platneno cunjo, katero si poprej namočila v slani vodi in dobro ožela.

Čiščenje cementnega poda. V mnogih kmečkih hišah imajo v kuhinji ali v kakšnem drugem prostoru cementna tla. Ker taka tla navadno niso popolnoma gladka, se zbira na njih prah. Taka tla je dobro v pardnevnem presledku dvakrat namazati z 20% raztopino magnezija. Na šest kvadratnih metrov poda je treba vzeti en liter raztopine. S tem se za nekoliko mesecev prepreči dviganje prahu pri čiščenju.

Surovo maslo ostane dolgo časa sveže, če ga pregnetemo tako, da izstopi vsa voda, nato pa ga prelijemo s slabo slano vodo, pokrijemo in postavimo na mračen prostor. Vsakikrat odvzamemo samo toliko, kolikor rabimo.

Karfijol je treba zaviti v njegovo listje, nato še v papir. Tako ostane še dolgo časa svež.

Odstranjevanje oljnate barve iz pohištva. Večkrat dobimo oljnato barvo na pohištvo. Tak madež namažemo s terpentinom in ga nato previdno odstranimo z nožičem. Nadrgnemo to mesto s cunjo namočeno v terpenin. Če smo polituro na pohištvu s tem pokvarili, jo premažemo z lakom (najbolja je brezbarvna raztopina Schellacka).

Čiščenje šip. S pomočjo mehke cunje namažemo šipe z navadnim špiritom. Nato obdrgnemo šipe s kosom mehke kože.

— —

Brezov čaj.

Ljudje, ki imajo bolne ledvice, bi morali pogosto piti čaj iz brezovega listja. Priporočljivo bi bilo, da tak bolnik popije vsak dan vsaj dve veliki skodelici. Na vsako skodelico se vzame kavna žlička brezovega listja.

O UMETNEM ZOBOVJU.

Pri odpiranju egipčanskih piramid in grobov so ugotovili, da so že Egipčani poznali umetno zobovje. Po starih egipčanskih zakonih so namreč zločincem pri nekaterih prestopkih izdrli vse zobe ali samo nekatere. Ljudje pa, katerim so zobje izpadli radi bolezni ali drugih vzrokov, so si dali umetno vstaviti zobe, da ne bi drugi mislili, da so jih tudi oni izgubili radi kakih prestopkov.

— —

HUMOR

POŠTEN HIŠNI NAJEMNIK.

Lastnik hiše: »Dobro, stanovanje vam oddam, če nimate otrok, nobene mačke, psa, tudi ne glasovirja, ne kanarčka, isto velja seveda tudi za radio.«

Najemnik: »Gospod posestnik, dovolil bi si le še rahlo pripombo, da sem si nabavil pravkar par novih čevljev, ki še malce — škripljejo . . .«

SOTRUDNIKE IN DOPISNIKE prosimo, da pošljejo svoje prispevke najkasneje do vsake srede v tednu.

Dopisi „Edinosti"

Dolina Šentflorjanska

Domovina, mili kraj je najlepše geslo vseh tistih, ki niso zanjo, za domovino namreč, nikoli kaj prida žrtvovali, pač pa v njen prospeh mnogo deklamirali. Eno je deklamacija, drugo je življenje. To si naj zapomnijo vsi tisti, ki namravajo v bližnji ali dalni bodočnosti narodu deklamirati in za kaj višjega kandidirati. Narod njih čvekanja ne bo prebavil.

Volitve bodo. Baje se čuti zopet rajda ljudi poklicanih, da bodo izvoljeni. Pri izbiri kandidatov naj se voditelji strank oz. bodoči nosilci list ozirajo predvsem na zadolžene siromake i. sl. »slučaje«. Merodajni naj bodo za kandidaturo namesto davčnih potrdil izpisi iz zemljiške knjige. Kdor nima »hakeljna« v obliki dostojnega dolga, naj prosimo ne bo poslanec! To je edina želja naroda jugoslovenskega.

Haile Selassie, znani abesinski kralj kraljev in častni doktor oxfordske univerze, ki se je svojemu prestolu, kakor znano, pred nekoliko leti odpovedal, je imel pretekli teden v londonskem klubu lordov zanimivo predavanje o življenju, dejanju in nehanju malega naroda. Naglaševal je, da je za malo državo najdostojneje, da se samovoljno poda kaki velesili, ki bi izpeljala nad njo svoja civilizatorna, kulturna in verska poslanstva. Za predavanje bo bivši cesar najbrže nagrajen z odlikovanjem z lento. Baje bo predaval o isti stvari tudi v Parizu.

»Največ svetá otrokom sliši Slave!« je čital te dni neki revček in mislil sam pri sebi: Uboga ženska! Ta je pač morala rekordno roditi! Samo čudno je, da teh otrok nikjer ne vidim!

»Slovan povsod brate 'ma!« V zgodovini, ki je učiteljica narodov, a v zgodovini Sovanov še celo, vidimo, da niso bili Slovani nikoli jačji, kot so jaki te dni. Tisti, ki so pili na medvedovo kožo, naj vedo, da so Rusom to medvedovo kožo že davno slekli, medved pa je zares ostal samo medved!

Dva prijatelja in medved je znana zgodba. Šla sta skoz gozd, pa ju sreča nemarna mrcina. Eden brž na drevo, drugi pa zamišljen dalje. Pa ga medved potreplja po rami in mu zašepeta na uho: Prijatelja se dá spoznati samo v nesreči!

Bele nogavice. Čemu neki jih nekateri ljudje le preganjajo? Ali ni lepo, če spoznaš po ej uniformi že od daleč histerični obraz sovenskega fanatičnega odpadnika? Renegat! O častno ime slovenske hlapčevske duše! Zakaj kar je pri nas **pravih** Nemcev, ne izzivajo, ker pri nas pravih Nemcev sploh ni!

Iz ječe so se vrnili po devetih letih: Živko Gortan, Dušan in Alojz Ladavac ter Viktor Bačac. Bili so leta 1929, obsojeni na zapor. Vladimir Gortan je bil tedaj ustreljen. Oproščeni so pač morali te dni z zanimanjem čitati časopise in poslušati radio-predavanja.

Radiu je dal kloftuto neki gospod, ker je iz njega neki glas preveč kričal. Krik mu je, namreč gospodu, šel na živce. Česa vsega je lahko radio kriv! Škoda le, da se je pri egorčenem dotiku z roko aparat razbil!

Nj. Emin. kardinal Initzer, ki je že zašel radi spreminjanja v pregovor, je baje zadnje dni mnogo molil. Naj bo potolažen: Njegove molitve je ljubi Bog v polni meri uslišal in vse tako ukrenil, kakor je pobožna molitev moledovala.

Poljaki, viteški narod in slovanski bratje, so zasedli Tješin. Vest je delovala v našem podeželju s simpatijami za viteške brate, ki so kakor mi tudi dobri katoliki, le da mi nismo vitezi, oni pa so. Le tega ne more pri nas nihče prav razumeti, zakaj jim pravzaprav pravijo »viteški« narod. Baje svoje narodne manjšine slovanskega rodu ti »vitezi« nič kaj radi preveč ne božajo.

»Gorje mu, ki v nesreči biva sam!« Pretresljive besede je zapisal Simon Gregorčič. Bog ve, da je veliki pesnik vstajenja Sovanov gledal v bodočnost in videl čudne osebe, stvari in reči.

Madžari so tudi viteški narod. Svoji k svojim! Zato bi radi dosegli skupno mejo z drugim viteškim narodom. Ponižnih in skromnih Slovakov ne bo nihče vprašal, ali hočejo ali nočejo pod sv. krono sv. Štefana. Ampak zanimivo je le, da imajo katoliški Madžari svetnika, pobožni Sovaki pa morajo skoz življenje brez njega.

»Beseda dana, vez velja!« je zapisal Simon Jenko, pesnik znamenite sovanske davorije »Naprej zastava Save!« Gornje besede so vzete iz pesmi »Pobratimija«. To pesem bodo zdaj večkrat prepevali po goricah, ko bodo pili mošt. Sodobna ta pesem ni, ker je iz prejšnjega veka, toda »beseda dana, vez velja« je za pijance dobra. Ko se človek iz pijanosti prebudi in pogleda s trezno glavo v blodno noč, navadno spomin slabo deluje in pobratimija so le daljne sanje, polne sramu na pobratimstvo.

»Naprej zastava Slave!« pa je dobra koračnica, ki nam bo morebiti prav dobro služila šele v drugem ali tretjem bodočem stoletju.

Lev in osel. Ko je lev umiral, so prihajale od vseh strani zveri in malopomembne živalce in ga rezale in zbadale. Med zadnjimi se je ojunačil tudi dolgoušec in mu prizadejal krepko brco. »To je demokracija«, je pomislil lev in se stegnil. —k.

Rogaška Slatina

Kulturne beležke. Uvod v jesensko ozir. zimsko prosvetno dobo je bila prireditev pevskega in prosvetnega društva »Sloge« preteklo soboto (»Kovačev študent« i. dr.). Prireditev je bila prav dobro obiskana. Osnovali so tudi šahovski odsek. Znano je, da je med tukajšnjo mladino in starejšimi mnogo navdušenih šahistov. Pozimi se bo vršil turnir. — **Cankarjev večer** pripravlja za 20 letnico smrti velikega glasnika Doline Šentflorjanske tukajšnje delavstvo. Prav primerno bi bilo, če bi za to priliko vprizorili »Hlapca Jerneja«.

Gradnja Sokolskega doma. V kratkem bodo začeli z nadaljnjo zidavo tega prepotrebnega doma. Verjetno bo dom do zime v surovem stanju pod streho. Za zadevo vlada povsod ogromno zanimanje. Potreba po domu je velika, ker je zima oz. zimsko delo pred vrati, Sokol pa nima trenutno prostora, kjer bi razvil svoje sile.

Prostor pred postajo prav lepo regulirajo. Gospodje od občine in železniške uprave zaslužijo za pozornost vse priznanje. Naša železniška postaja ima prav lepo lice. Zmodernizirana je tudi v notranjosti. Želeti bi le še bilo, da bi ves prostor pred postajo z obema dovoznima potema asfaltirali, kar stvari ne bi mnogo podražilo, dobil pa bi prostor čisto drugo lice.

Komemoracijo za blagopok. vit. kraljem Aleksandrom I. Zediniteljem je priredilo Sokolsko društvo v Zdraviliškem domu. Žalne svečanosti so se udeležili razen Sokolov tudi drugi.

Trgatev na prijaznih gričih okrog Slatine je večinoma končana. Ponekod so brali več, drugod manj, zadovoljen ni nikoli nihče. Ta pesem se ponavlja vsako leto. Sladkorja za slajenje mošta pa se ni menda nobeden poslužil. Marsikdo ga ne zmore niti za v knajpovo vodo..

Sv. Jurij v Slov. goricah

V dopisih »Edinosti« čitam vsak teden, kako se po raznih krajih lepe Slovenije organizira zavedna slovenska kmetska mladina. Čudno se mi torej zdi, da mi jurjevški fantje in dekleta še nismo organizirani. Mislim, da se ne bojimo raznih nasprotnikov, ki vedno in povsod radi nazadnjaštva napadajo poštene in zavedne judi. Organizirajmo se, da ne bomo vedno le hlapci, ampak svobodni na zemlji svoji. Zatorej vas vabim vse zavedne fante in dekleta jurjevške župnije, zberimo se pod kmečko zastavo! Bojujmo se za staro pravdo! Ornik Franjo.

Braslovče

Odhod vzornega Sokola in učitelja. Pred kratkim je bil premeščen učitelj br. Rössner Edo, ki je nekoč služboval v Št. Juriju ob Taboru. Sedaj so ga šolske oblasti zopet reaktivirale in postavljen je za učitelja v Blace v moravsko banovino. Br. Rössner je bil jako agilen in delaven član tukajšnjega Sokola, ki ga bo le težko pogrešal v svoji sredi. — Na novem službenem mestu mu želimo vse najboljše in da bi se kmalu zopet povrnil zdrav in čil v splošno zadovoljstvo vseh domačinov.

Občni zbor Sokolskega društva. V nedeljo dne 16. ob 15. uri bo imelo naše Sokolsko društvo svoj redni občni zbor s čimer obveščamo vse naše članstvo da se zbora prav gotovo udeleži v čim večjem številu.

Otoče

Odpravite mostnino! Od otoč vodi preko Save lesen most, po katerem hodijo vsi naši številni romarji, ki se pripeljejo vsako leto z vlakom do Otoč in od tod pohite po glavni cesti na pot na Brezje ali Ljubno. Most je lesen, ohranjen bolj v slabem, kakor v dobrem stanju. Zanj skrbi menda domača občina na Brezjah in banovina. Prav srednjeveško pa se ti zdi, ko te pred mostom ustavi mož z listkom in zahteva 50 par, da smeš čez most. Ta cena pa je nepreklicna in mora odšteti 50 par vsakdo, kdor hoče čez most. Tej dajatvi so podvrženi tudi domačini, celo državni in banovinski uslužbenci, ki morajo po opravkih preko mosta. Seve je taksa za nje manjša, ker je pavšalna.

Ali bi ne kazalo prenehati s pobiranjem mostnine? Saj spominja to na srednjeveške čase. Zato bi bil že skrajni čas, da bi se odpravila mostnina, s čimer apeliramo na domačo občino, oziroma na banovino, kar bo nedvomno v vsesplošno korist, zlasti pa razvijajočemu se tujskemu prometu. Vzdrževanje mostu pa naj preide na odločujočo oblast, banovino, ki bo to vprašanje rešila gotovo najboljše.

Vlomilci odnesli za 15.000 din usnja. Pretekli teden je bilo vlomljeno v čevljarsko delavnico g. Praprotnika v Ljubnem na Gorenjskem, kjer so drzni vlomilci odnesli skozi zamreženo okno za 15.000 din raznega usnja in čevljev. Orožniki so vlomilcem baje že na sledu.

Sevnica

Občni zbor Sokolskega društva v Sevnici. Pred kratkim je bil pri nas redni občni zbor Sokolskega društva, katerega se je udeležilo precejšnjo število članov. Sokolski funkcionarji so podali svoja poročila, katera so poslušali člani z velikim zanimanjem. Zbor je nato prišel na volitve, pri katerih je bila izvoljena v celoti stara uprava s starostom br. Jakiljom na čelu.

Železniška proga Št. Janž-Sevnica bo za praznik zedinjenja 1. decembra že dograjena. Gradnja nove železniške proge prav hitro

napreduje. Delo je v največjem razmahu, zlasti nasproti kolodvora in še dalje proti Bregu. Prejšnjih cest, travnikov in polja skoraj ne najdeš več, vse je skrito odnosno posuto z gramozom. Tu bodo v kratkem že položene tračnice. Cesta je preložena. Že od daleč pa je opaziti parni valjar, ki tlači in ravna, pred njim pa množico delavcev, ki dovažajo in ravnajo gramoz. Nadzorstvo je poverjeno številnim preddelavcem gradbenim tehnikom.

Pri Žerjavu so zaposleni samo specialni delavci. Njihov občevalni jezik je — nemški. Most bo dograjen že v kratkem. Potem bodo pričeli nasipavati gramoz za temelje železniške proge od mostu do postaje Sevnice. To bo direktna zveza z ostalo progo. Železniška proga do Tržišča je že izpeljana do Boštanja. Po novi železnici že vozi tovorni vlak ki prevaža razni gradbeni material iz Tržišča do Boštanja in obratno. Vlak vozi z normalno hitrostjo in tako je že preizkušena nova železniška proga. Na vsej progi je sedaj zaposlenih okoli 350 delavcev. Poročali smo že, da nova železnica ne bo imela triangla, kakor ga je predvideval l. 1926. ing. Klodič v svoji knjigi »Železniške zveze Slovenije s Sušakom«. Triangel bo definitivno odpadel, ker temu ne odgovarjajo terenske prilike pri gradnji mostu čez Savo. Človek bi mislil, da bo izgubila vsa severovzhodna Slovenija direkno zvezo z morjem, čim bo v daljni bodočnosti dograjena železniška proga Črnomelj—Vrbovsko. Temu pa ni tako! Vedeti namreč moramo, da ne vozi noben osebni vlak iz Maribora v Sevnico pa tudi obratno ne, ne da bi prej zapeljal na postajo Zidani most. Tu morajo potniki za Ljubljano izstopiti, ali pa se odklopijo vozovi za Ljubljano. Enako bo tudi v Sevnici. Vsak vlak namenjen skozi Sevnico v Tržišče—Novo mesto—Črnomelj in dalje preko Vrbovskega na Sušak bo nujno moral prej na posajo Sevnico kjer bodo izstopili potniki proti Zagrebu, ali pa bodo morali za to smer odklopiti vozove. To je povsem prirodno, kajti druge možnosti ni, če ostane postaja Sevnica tam, kjer je zdaj. Ker pa ni nobenega govora o tem, da bi jo premestili, bo nujno moral vsak vlak za Novo mesto na to postajo, kjer bodo morali lokomitvo premikati in jo priklopiti k zadnjemu vozu vlaka, ki je prineljal na postajo.

Rogatec

Usodna slepota

Rogatec, 2. X. 1938.

Naš trg leži tik ob hrvaški meji in je znan po svojih brusnih kamnih in steklarski industriji. Trg sam je star in šteje nekaj čez 500 ljudi, dočim šteje občina že čez 4000 ljudi. Seveda so občini priključeni večji kraji, kakor: Sv. Rok ob Sotli, Sv. Florjan in Donačka gora. Pretežno večino prebivalstva tvori kmetski živelj, ostali pa pripadajo obrtniškemu in industrijskemu stanu. Industrijsko delavstvo je steklarske stroke, nekaj je zaposlenih tudi v stolarni, ki je pričela lansko leto obratovati. Kot že omenjeno, je v naših krajih zelo razvita obrt za izdelovanje brusnih kamnov. S tem se ukvarja poklicno mnogo ljudi, ostali pa iščejo postranski zaslužek. Včasih je dalo to delo lepe dohodke, v zadnji dobi pa so se razmere zelo spremenile in je ta obrt v zastoju.

Pri nas smo preživljali zadnje čase v napetem pričakovanju, saj tako je bilo pravzaprav povsod. Vsi trezni ljudje po vsem svetu so si želeli mir — pa naj pripadajo katerikoli narodnosti ali stranki, naj se prištevajo k temu ali onemu svetovnemu nazoru. To so namreč tisti in takšni ljudje, ki čutijo veliko odgovornost za razvoj in obstanek lastnega naroda, ki vedo, da pomeni svetovna vojna v tej dobi največjo katastrofo za človeštvo. Saj bi uničila poleg milijonov ljudi tudi vse dosegljive dobrine, ki jih je ustvaril človek s svojo močjo in razumom.

V Rogatcu pa je bilo glede iznesenega mišljenja proti vojni le nekaj izjem. Morda ne boste radi verjeli, saj je skoro neverjetno, pa je le res in radi značilnosti vredno, da zabeležimo.

Tu živi 9 Nemcev, ki so se v prejšnji dobi priselili v naše kraj. Pripadajo večinoma trgovskemu in obrtniškemu stanu. Kraj je seveda od nekdaj slovenski in ga priseljenci niso prav nič spremenili, razen če izvzamemo, da tvorijo 2% »narodno manjšino« in da so povzročili nekaj zmede med domačini. S svojim vplivom, ki je pretežno službodajalske narave, so pridobili na svojo stran nekaj slovenskih ljudi, katerim pravimo »nemčurji«. Ti jim stojijo nekako »ob boku« in se jih poslužujejo v svojo obrambo in podobne namene. Sčasoma jih bo manjkalo, bodisi pod vplivom spoznavanja ali doživetja.

Prav pred dobrim tednom, ko so svetovni dogodki kazali na vojno in so marsikje že trepetali od groze, se je v našem kraju našlo nekaj ljudi, ki pripadajo nemški narodnosti in so vojno komaj pričakovali. Javno so izražali željo, da bi nastalo krvavo obračunavanje med narodi in državami, na tihem pa stremeli po nečem drugem, kar nočemo napisati...

Vsi Nemci niso takšni in obžalujemo, da more biti človeška slepota tako velika. Ali ti ljudje ne znajo izračunati, kaj bi jih v primeru vojne čakalo? Ali ne vedo, da bo vojna vihra tudi v zaledju in žrtve prav tako stari ljudje in otroci kakor vojaki na fronti? Mar ne vidijo in ne spoznajo, da pri nas dobro žive, bolje kot okoliško kmetsko prebivalstvo, ki z največjo muko prideluje kruh zase in za druge. In končno, saj so enakopravni — pa če jim tudi to ni dovolj in se počutijo med nami nesrečne in brez izgledov na povrnitev nekdanjega »gospodskega« življenja v avstrijskih časih, potem naj si položaj popravijo in se enostavno preselijo. To je najenostavnejša rešitev za vse tiste, ki ne morejo biti enaki med enakimi. Naši domačini jim bodo za njihovo dosledno odločitev silno hvaležni, ker je med njimi vse polno ljudi, ki čakajo na delo in gospodarsko udejstvovanje.

Iz tega sledi, da je najbolje za tiste, ki težko prenašajo trpljenje med našim narodom in se hočejo delati za nekake mučenike, da nehajo iz brezplodnim zabavljanjem in kritiziranjem, ker nič ne pomaga in zaleže in si izboljšajo položaj. Mi jim ne bomo delali zaprek, nasprotno, še pomagali jim bomo do uresničenja njihovih stremljenj.

Nič nimamo proti Nemcem, če je že usoda določila tako, da moramo živeti skupaj. Dejiti pa morajo z nami tudi slabo in ne samo dobro. Če imamo vsi enake pravice, imamo tudi enake dolžnosti. Zato naj v interesu dobrega sožitja med nami opustijo vse, kar bi lahko poslabšalo naše odnose, v njihovo lastno korist. Končno so le oni na našem in odvisni bolj od nas kakor mi od njih!

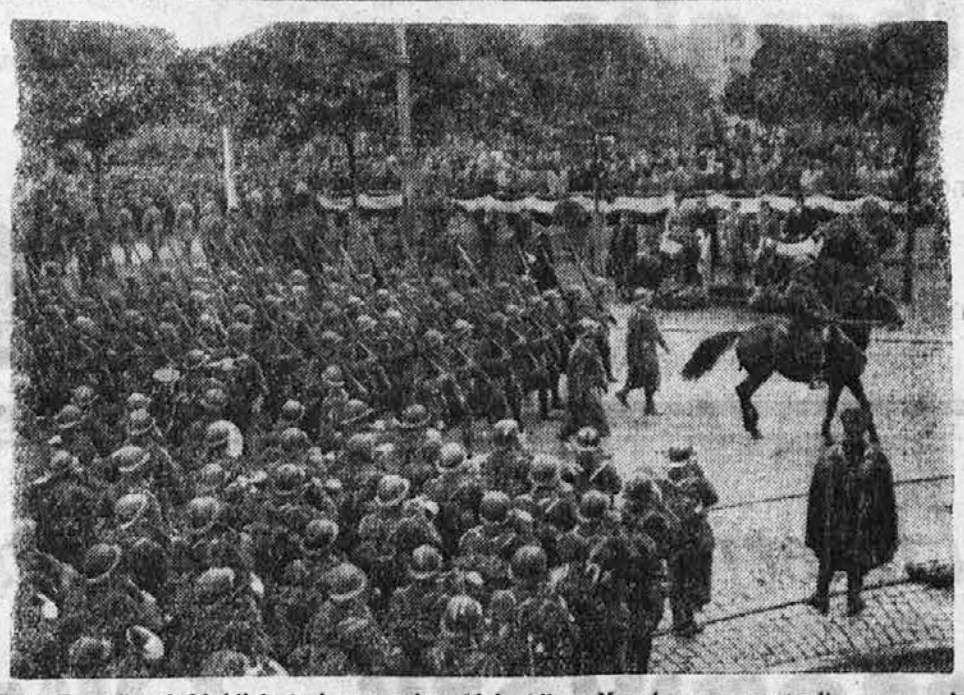

Tudi Francija skrbi kljub trajnemu miru, ki je bil v Monakovem zagotovljen, za svojo varnost. Šef generalnega štaba Gamelin je v Strasbourgu sprejel vojaško parado, ki se je je udeležilo 35.000 vojakov.

VERSAILLSKI DOGOVOR

V zadnjem času beremo v časopisih toliko o versaillskem miru, oziroma o versaillskem dogovoru, da je prav če si predočimo, kaj prav za prav določa.

Pogodba, ki obsega ustanovno listino za Zvezo narodov in mirovne pogoje, je dobila svoje ime po gradiču Versailles blizu Pariza, kjer so jo sklenili in podpisali.

Nemški parlament jo je sprejel že 22. jun. 1919., a s pridržkom, da se črta mesto, ki proglaša Nemčijo kot vojnega krivca ter zahteve po izročitvi vojnih zločincev. Toda velesile niso popustile in 28. junija sta morala nemška ministra Bell in Müller pogodbo podpisati, ki jo smatrajo Nemci kot največje ponižanje v svoji zgodovini. Ko je nemški državni predsednik 9. jul. pogodbo tudi svečano potrdil, so velesile ukinile 12. julija blokado (celinsko zaprtje, ki je onemogočalo vsak dovoz).

In kaj določa ta dogovor? Nemčija je morala 1. pripustiti zmanjšanje svojega ozemlja in prebivalstva za eno četrtino: Francija je dobila Alzacijo Loreno, Poljska vzhodno Prusko in Poznanjsko. Zvezna narodov Gdansk in Memel (Klajpedo), razen tega je moralo ostati Posarje in levi breg Rena 5—15 let zasedeno. 2. je morala Nemčija izročiti vse trgovske ladje, ki so presegale 1600 ton, oddati vse kolonije, se odpovedati vsem gospodarskim ugodnostim v inozemstvu, priznati reparacije (odplačila vojne škode v višini 100 milijard Mark) približno poldrug bilijon dinarjev, če se pri tem astronomskem računu nismo zmotili. 3. Nemška armada ne sme imeti več kakor 100.000 mož z dvanajstletno službeno dobo, nobenih vojnih letal, nobenih podmornic, nobenega težkega orožja in nikakih trdnjav ob meji. 4. Nemčija mora dovoliti na svojem ozemlju tuje komisije, ki se smejo prepričati o tem, ali se vse to tudi zvesto izpolnjuje. 5. Nemčija je morala priznati vojno krivdo, opravičilo za reparacije in jamstva, da ne začne nove vojne.

Oče teh trdih točk je bil Clemenceau, vzgled pa pogodba, ki so jo morali sprejeti Francozi po porazu leta 1871 od zmagovitih Nemcev.

Slovaška in Podkarpatska Rusija

Zadnji dogodki so spravili Slovaško in z njo Podkarpatsko Rusijo zopet v ospredje evropskega zanimanja. Kakšna je ta zemlja in kakšni so ljudje, ki na njej živijo, se vprašuje evropski bralec, ko v časopisih dan na dan zadeva na imena, ki mu udarjajo tuje na uho.

Na Slovaškem, ki po svojem jeziku, svojem socialnem ustroju in po narodnem značaju močno spominja na Slovenijo, so našteli 3,331.000 prebivalcev na 48.936 kv. km, torej 68 na 1 kv. km (nekaj manj kakor v Sloveniji). Po narodnosti imajo Slovaki tu šibko dve tretjinsko večino (nad dva milijona). Madžari, ki živijo strnjeno na madžarski meji je nekaj nad pol milijona, Ukrajincev pa približno 200.000. Ostali so Nemci (okoli 150.000) in Židje ter seveda Čehi, ki pa živijo le raztreseno po mestih in večjih okrajih.

Omembe vredna je precejšnja industrija (železo, sol, premog in nafta). Veliko ozemlja pokrivajo gozdovi. Glavni poljedelski proizvodi so koruza, vino, na jugu celo tobak. Znatna je tudi živinoreja, posebno ovčereja. Za tujski promet pridejo v poštev kopališča (posebno Pieštany) Šolstvo, ki je urejeno po najmodernejšem in najpravičnejšem zakonu v Evropi je vzorno, saj so Čehi prav s svojo šolsko politiko priklenili Slovake, ki pred vojno še niso imeli narodnega zavednega razum ništva.

Podkarpatska Rusija je najvzhodnejši konec Češkoslovaške republike. Na površini 12.639 kv. km živi 725.000 ljudi (gostota: 57 na 1 kv. km). Ta pokrajina, kakor je mala je pravi narodnostni kotel. Tu imajo večino Ukrajinci, ali morda pravilneje Podkarpatorusi, ki jih je manj kakor pol milijona, njim sledijo po številu Madžari z nad 100.000, Židje z nekaj manj kakor 100.000 ter Čehi z ok. 20.000, Romuni z ok. 15.000, Nemci z manj kakor 20.000 ter cigani. Najtežje je tu vprašanje narodnosti pri Podkarpatorusih, pri katerih se narodna zavest še ni popolnoma utrdila. Narečje, ki ga govorijo se prav za prav od ukrajinskega sploh ne loči ter je šele v zadnjem času postalo knjižni jezik. Od Ukrajincev na Poljskem (kjer jih je 4 in pol milijona) in od Ukrajincev v SSSR (kjer jih je 36 in pol milijona) se ločijo pred vsem po veri, kajti češkoslovaški Podkarpatorusi niso pravoslavni ampak po veliki večini unijati t. j. grški katoličani. Kljub temu pa se zdi, da se čutijo s svojimi sosedi na Poljskem eno. Toda to nikakor ni prav Poljakom, ki se zavedajo, da bi pomenila podkarpatoruska avtonomija za Ukrajince na Poljskem, ki nimajo tako rekoč sploh nob enih političnih pravic in se niti ne smejo priznavati k svoji narodnosti, vzgled, ki bi utegnil preveč »vleči«. To je tudi razlog, zakaj tako podpirajo madžarske zahteve po tej zemlji, saj dobro vedo, da Madžarska Poljsko v obravnavanju narodnih manjšin vsaj dosega, če že ne prekaša.

Kulturno in gospodarsko pa je Podkarpatska Rusija še zelo zaostala, saj je začela živeti šele v čehoslovaški republiki.

Nepismenost v Jugoslaviji

Nepismenost v naši državi je nenavadno visoka. Naj govore številke: Vrbaska banovina 72.6%, Vardarska banovina 70.86%, Zetska banovina 66.04%, Drinska banovina 62.11%, Moravska banovina 61.96%, Primorska banovina 57.46 odstotkov, Dunavska banovina 28.87%, Savska banovina 26.67%, Dravska banovina 5.54%.

V šestih od devetih banovin je torej več kot polovica prebivalstva nepismenih, v petih dve tretjini ali več. Najmanjšo nepismenost imamo Slovenci. Razlika med Dravsko in ostalimi banovinami je [illegible] velika.

A.

Mikado najmogočnejši mož sveta

Japonski cesar Hirohito Teikoku Tenno je s svojimi 36 leti pač najmogočnejši mož na svetu. Kot 124. v vrsti japonskih cesarjev je podedoval toliko pravic in premoženja, kakor noben vladar današnjega časa. On vlada nad 66 milijoni Japoncev, 30 milijoni Korejancev in 30 milijoni Mandžurcev. Ker je obenem tudi najvišji verski poglavar vseh svojih podanikov, ima nad njimi skoro neomejeno oblast.

Poleg tega pa ima tudi bajno premoženje, kakor gotovo noben verski ali posvetni vladar. Prav za prav je njegova osebna last vsa zemlja, nad katero gospoduje. Tako vsaj določa že tisočleten zakon. Toda to lastništvo je vendarle nekako teoretično. Njegovo pravo posest, poljedelske obrate, gozdove in hiše cenijo na 20 milijard dinarjev. Pri tem pa niso vštete vse industrije, banke, parobrodne in železniške družbe, pri katerih je soudeležen. Njegove dohodke pri tem cenijo na »samo« 10 milijard. Njegovo celotno premoženje dosega torej skoro tri letne proračune kraljevine Jugoslavije.

Vojaška sila svetovnih držav

V zadnjih tednih, ko smo se za las umaknili vojni, je marsikdo že sedel s svinčnikom v roki in računal ter tehtal vojske sveta. Listi so prinašali statistike, ki pa so seveda le približne. Eno izmed njih, ki je videti še dokaj resnično prinašamo. (Prva številka pomenja mirovno, druga pa vojno stanje v posamezni državi.

Združ. države amer:	178.000	10,000.000
Francija:	485.000	4,200.000
Velika Britanija:	226.000	4,700000
Japonska:	257.000	10,000.000
Rusija:	1,300.000	15,000.000
Italija:	260.000	4,000.000
ČSR (pred okrnitv.):	163.000	1,875.000
Romunija:	305.000	1,900.000
Švica:	46.000	260.000
Belgija:	72.000	700.000
Norveška:	10.000	150.000
Finska:	33.000	350.000
Estonska:	11.000	90.000
Jugoslavija:	124.000	1,000.000
Madžarska:	35.000	800.000
Poljska:	266.000	3,000.000
Bolgarija:	60.000	500.000
Turčija:	190.000	1,500.000
Grčija:	70.000	600.000
Španija:	130.000	2,500.000
Portugalska:	28.000	600.000
Nizozemska:	19.505	700.000
Danska:	10.000	300.000
Švedska:	22.000	575.000
Letonska:	25.000	170.000
Litva:	22.000	225.000
Irska:	60000	250.000

(Po »Marianne«)

— —

UPNIKI IN DOLŽNIKI.

Ameriški zvezni kongres je pred nekaj leti sprejel postavo, ki prepoveduje vsako posojilo evropskim državam, katere so prenehale plačevati obroke svojih vojnih dolgov. Med temi dolžnicami je tudi Anglija, ki je zadnje čase v precej neprijetnem položaju, in je baje pripravljena spet pričeti plačevati nekaj malega na svoj ogromni dolg, da bi potem mogla vprašati za večje posojilo v Zedinjenih državah. Z drugimi besedami bi se to reklo, da Anglija želi, naj bi ji Amerika posodila za odplačevanje dolga potreben denar in še nekaj sto milijonov več. S stališča Anglije načrt ni napačen.

NAJRAZUMNEJŠE ŽENSKE.

Predsednik Vasar kolegija je označil za pet najrazumnejših žensk na svetu sledeče: Angeliko Balabanoff iz Rusije, Halidah Edib, ki je turška pisateljica, Sarojini Naidu, ki propagira neodvisnost Indije, soprogo kitajskega voditelja Čiang Kajšeka, in soprogo ameriškega predsednika Roosevelta.

25-LETNICA RAZPOROKE.

V San Diegu, Cal., je bil nedavno aretiran neki mož radi pijanosti. Pred sodnikom je izjavil, da se je napil od veselja, ker je dobil razporoko. Ko ga je sodnik vprašal, kdaj se je ločitev izvršila, je dejal, da pred 25 leti. Pri tem je ostalo nerešeno vprašanje, da-li je veseli dogodek proslavljal vsako leto enkrat ali vsak dan. Vsekakor je moralo biti veselje velikansko, da traja kar četrt stoletja.

Roditelji ne smejo nikdar pričakovati, da bodo najvišji njihovi ideali tudi ideali njihovim otrokom. Svobodomiselni otroci pobožnih staršev in pobožni otroci svobodomislecev so prišli skoro že v pregovor. Ali kar zmorejo starši doseči s tem, da žive popolnoma po svojih vzorih, je, da vzgoje otroke v idealiste, čeprav jih to često vodi k popolnoma drugemu bregu misli, kakor so sami pristali.

(Ellen Key.)

Nič ne prihranite, ako kupite po navidezno nizki ceni, **prihranite samo,** ako kupujete dobro blago,

ako kupite za din **150·-** kajti in nosite **150** dni,
je dražje, kakor
ako kupite za din **180·-** in nosite **360** dni,

ZATO SAMO **KARO čevlje**

808

Syrovega, Hitlerja in Chamberlaina slišite s

Sachsenwerk - Olympia - Radiom

s kino skalo

Radio Maribor

TELEFON 26-48

Vse dame rade kupujejo **svilo za obleke, perilo** i. t. d. pri

I. TRPIN-U

Maribor, Vetrinjska ulica 15

KEMINDUSTRIJA

D. Z O. Z.

BARVE — LAKI — KEMIKALIJE

MARIBOR Aleksandrova 44

Nova prodajalnica Vetrinjska ulica 18

AUGUST GAILIT:

8

Potepuhovi letni časi

Z avtorjevim dovoljenjem poslovenil MARIJAN FUCHS

»Saj lahko ostane!« pravi gospodinja, ko da se je prebudila iz sanj. S tem je bila stvar odpravljena in on je ostal.

Takoj se je pričela udejstvovati njegova nipernaadijevska podjetnost. Oblezel je vse hleve, kašče in gumna in sklenil znanstvo s hlapci. Vsaki služkinji se je dobrikal. Samo v sobo gospodične Elle se ni drznil stopiti. Nekaj časa je obotavljajoče postajal pred vrati, potem pa se je zopet vrnil. Preko njegovih oči so rasle obrvi kakor grmičje.

Ko se je nagnilo sonce, je tekel k morju in metal majhne kamenčke čez vale. Tako je posedal nekaj ur. Šele proti polnoči se je zamišljen vračal proti hiši.

Po poti od cerkve sem mu pride nasproti Ello.

»Pozdravljam vas, gospodična,« je rekel Nipernaadi in se odkril.

Imela je medeno svetle lase. Pod bleščeče zlatimi obrvmi so žarele temne oči. Prestrašeno se je ustavila in ni našla besede.

»Vi ste bržčas naš novi hlapec?« je vprašala čez nekaj časa gospodična.

»Seveda! Ta sem!« odgovori mladi mož. »Danes sem prišel na vaše posestvo.«

Iz neznanega vzroka se mu je ves obraz smehljal.

Potem pa je kar na lepem začel govoriti:

»Ali se vam ne zdi, gospodična, da je v naših severnjaških pomladih nekaj strastnega, nekaj bolnega?«

Pristopil je čisto k njej.

»Kaj pa hočete s tem reči?« je vprašala gospodična hladno.

»Oprostite, oprostite!« je vzkliknil Nipernaadi prestrašeno. »Ničesar ne mislim s tem reči.«

»Potem pa lahko noč!« pravi Ello zasmehljivo in gre zelo mirno naprej.

Nipernaadi je stal in se globoko odkril, reči pa ni mogel niti besede.

Na dvorišču je potrkal na Trallino okno.

»Tralla, ali že spiš? Saj ti ni treba odpreti. Samo tako malo posedam tod okoli. Žalosten sem in ne morem spati. Nekdo mi je vzel spanec, morda nočni oblaki ali pa veter. Prišel sem skozi gozd, in zajec mi je bil preskočil pot. To pomeni nesrečo. Rad bi šel proč odtod.«

»Kam pa hočeš?«

Nipernaadi pogleda navzgor. Tralla je odprla vrata in že čepela ob njem.

»Kdo za vraga,« je zlobno vzkliknil, »ti je pa rekel, da odpri vrata in pridi k meni?«

Porinil je prestrašeno dekle nazaj v čumnato in zaloputnil vrata za njo.

Rob neba je zažarel v porodnih bolečinah.

»Pokonci, vi otroci hudičevi?« je kričal. »Sonce je že kaj krepko odskočilo, vi vsi pa še spite kakor ubiti. Ali se to pravi služiti si kruh v potu svojega obraza?«

In vzel je plug in konja in hitel na polje. Tu je oral. Suha zemlja se je prašila, kakor da bi stal za plugom vladar pekla, zavit v oblak prahu.

Nipernaadi se je na posestvu kmalu udomačil. Toda ni se mu ljubilo toliko delati kolikor priganjati k temu hlapce in dekle. Begali so sem in tja, kakor da bi jih gonili psi. Zvečer jim je pripovedoval prijetne zgodbice. Gospodarica je bila zaljubljena vanj in ni ga mogla dovolj prehvaliti in razvaditi. V takih trenutkih so mu stopile solze v oči in glas se mu je tresel, kadar je govoril:

»S čim sem si prav za prav zaslužil vašo pozornost?« In je hodil v gozd, plezal po drevesih, vedel za vsako ptičje gnezdo in za vsako srnjo stezo.

Nekoč je ujel živo srno in jo prinesel gospodični. Drugikrat je prinesel iz gozda jastreba, a tudi za tega se gospodična ni posebno zanimala.

»Kaj pa naj vam potem prinesem?« je mrmral Nipernaadi.

Ello ga je pogledala in rekla:

»Nič.«

»Nič?« se je začudil Nipernaadi. »Res nič? Mislil sem, da se strašno dolgočasite, ko tako sama posedate doma in nimate nikoli nobene živali v družbi. Tudi pastor vas le poredko obiskuje. Ali zato se vam ni treba posebno jeziti, kajti šepanje je gospodu pastorju menda precej nadležno.«

Gospodična ga je zopet pogledala, dokler on ni odmaknil pogleda in rekla:

»Spremljajte me nocoj k pastorju! Danes moram namreč končnoveljavno določiti dan poroke.«

»O, kako je to krasno!« je vzkliknil mladi mož. »Potem bo pa mogoče stari Nipernaadi imel priliko za ples!«

Ko je prišel večer, sta korakala vštric proti cerkvi. Nipernaadi je hodil leno in ni govoril. Zdelo se je, da ga ne zanima več nobena reč, najmanj pa gospodična, ki je z dvignjeno glavo korakala naprej.

»Zakaj pa Nipernaadi nič ne govori?« vpraša gospodična.

Nipernaadi raztreseno dvigne velike oči.

»Recite mi,« je rekla kruto dalje, »ali vas je že sploh kdaj kdo ljubil?«

»Samo kadar ste vi tu,« odgovori on. »Slišim vaš glas, imenujete se Ello — ah, moj bog!«

In potem:

»Zakaj sem prišel ravno semkaj? Cesta pelje mimo, jaz pa sem zavil navzdol v dolino.«

»Ali vam tu ni všeč?« vpraša Ello.

»Ali ne opažate, da vas ljubim?« je vzkliknil Nipernaadi trepetajoč od jeze.

»Dovolj!« krikne gospodična.

»Da dovolj« reče on tiho, »pozabil sem, da se možite s pastorjem.«

»Kaj vas pa briga pastor!« je planila. »Mislim, da ljubite mene. Kaj ima to opraviti s pastorjem?«

In ko je on osuplo molčal:

»Ali me morda ljubite samo zato, ker sem zaročena z nekom drugim? To je seveda nevarno.«

In izginila je v župnišče.

Nipernaadi se je ustavil in si otrl pot s čela. Naježene obrvi so drhtele. Sedel je na prag sosednje hiše in čakal.

Iz soban se je razlegel smeh vesele gospodične. Minila je ura, minili sta dve. Po nebu je plul ščip. Oblaki so se podili mimo njega in se lahno dotikali njegovega obraza, kakor od plesa pijana dekleta, vrveča mimo.

Nipernaadi je čakal. Čakal in nemirno kadil svojo pipo.

Bilo je že pozno, ko je končno prišla gospodična iz hiše v pastorjevem spremstvu.

»Ah, to je torej vaš romantični hlapec?« je vprašal pastor in motril mladega moža skozi očala.

Nipernaadi je počasi vstal, privzdignil čepico in rekel:

»Dober večer, spoštovani gospod župnik! Zakaj pa ne prišepate včasih tudi k nam tja čez?«

»Torej, kakor sklenjeno! Čez dva tedna bo najina poroka!« je naglo zaklicala vmes Ello. Vrgla se je pastorju okrog vratu, ga poljubila, potem pa odbežala po prašni cesti proti domu.

Nipernaadi je gledal nekaj časa za njo, potem pa je zavil v gozd. Tekal je med drevesi kakor prismojen, se spotikal, bil s pestmi po deblih in rjovel: »Prekleto!« — In se je zasmejal na vse grlo, da je desetkrat odmevalo po gozdu in da so ptice prestrašno begale po zraku kakor pšice. Obnašal se je kakor pravi blaznež, vendar je bil čisto sam.

Proti jutru je prišel domov. Polahko je šel proti Trallini čumnati in potrkal:

»Ljuba Traila,« je rekel priliznjeno, »spusti me malo noter.«

Zaspana deklica je odprla vrata.

»Smukni nazaj pod odejo«, je rekel Nipernaadi, »in bodi čisto brez skrbi. Jaz sedem na rob postelje. Ali si zelo zaspana? Ljuba Tralla!«

»Čisto nič ne!« je odvrnila Tralla in si mela oči.

Nipernaadi jo je božal po glavi.

»Ti mala razvajenka,« ji je govoril nežno, »s kakšno pravico te imenujejo trapasto Trallo? Ti moraš proč odtod! Tudi jaz moram proč. Kmalu pride sem za gospodarja pastor in tedaj se bo reklo orati s plugom v eni roki, v drugi pa s svetim pismom. — Ti to ugaja? Ti se smejiš, Kako pak, da ti ne ugaja. Ti moja sinička mala. Kako so vroči tvoji udje! Povej, Tralla, ali bi me hotela za moža? Saj ti ni treba takoj odgovoriti. Reci mi to jutri, pojutrišnjem ali po sploh nikoli. Da, ti me lahko resnično ljubiš, čeprav sem reven in sem videti zoprn človek. Toliko moči pa imam vendarle še, da bi ti postavil v gozdu majhno hišico. Ah, Tralla! Kako dražestno znaš škiliti, Tralla!«

(Dalje sledi.)

Izdaja konzorcij »Edinosti« v Mariboru. Odgovorni urednik **Jaroslav Dolar**, novinar. Tiska Mariborska tiskarna d. d., predstav. ravnatelj **Stanko Detela**, vsi v Mariboru.